

BORBA ZA IN PROTI MILITARIZMU V EVROPI NARAŠČA

NACIONALIZEM S FIRMO FAŠIZMA ZA JAČANJE ARMAD IN MORNARIC

Brezuspešne razorožitvene konference v Genevi. —
Noblova mirovna nagrada. — Proti
vojnim nevarnostim

Ekonomska kriza v Evropi se
veča. Ljudstva trpe pod težo
davkov, kanonov in pomanjka-
nja. Briandov predlog za stvo-
ritev unije evropskih držav je
položen na polico, kjer ga bo
od časa do časa očistila prahu
posebna komisija.

Konference, katerih cilj je —
zdaj samo še na papirju — od-
prava velikih armad in vojnih
mornaric, se snidejo od časa
do časa, da se zpet razpuste z
nalogo komisijam ekspertov, da
naj preštudirajo še to in ono.
Na letošnji konferenci v Genevi,
ki se je pričela začetkom no-
vembra, je bilo izrečenih par
ostrih in odkritih besed. Mak-
sim Litvinov, sovjetski komisar
za zunanje zadeve, je povedal
brez ovinkov, da večina držav-
nikov in vlad ne misli resno na
razorožitev. Nemški zastopni-
ki na konferenci so dali razu-
meti, da se mora razorožiti tu-
di Francija ter druge militari-
zirane države ali pa bo Nem-
čija prisiljena, da znova zgra-
di armado in mornarico, ki za
francosko ne bo zaostajala. Nem-
čija je po določbah v ver-
sailski pogodbi obvezana, da
ne sme imeti več kot 100,000
mož. Ista pogodba pa tudi do-
loča razorožitev ostalih, to je,
zaveznih držav kot hitro bo-
do okoliščine dovoljevale.

Francija ter druge militari-
zirane države so mnenja, da so
okolščine za razorožitev še ne-
ugodne. Namesto manjšanja
rajshe večajo svoje armade. Ni
čudno, če se Nemčija upira te-
mu početju. Kakor Francija,
Italija in Poljska, tako se z vsi
paznostjo oborožujejo države
male entente, Sovjetska Rusija
in več drugih.

Milijone mož je pod orožjem
ali pa v drugih direktnih služ-
bah militarizma. Skupno šte-
vilo vojakov ni zdaj nič manjše
kakor je bilo, predno se je za-
čela vojna "za odpravo vojne".

Velika opora militarizma so
danes ekstremna nacionalistič-
na gibanja, ki delujejo največ
s fašistično znamko ter propa-
girajo diktaturo reakcije. Proti
nacionalizmu te vrste, katerega
je kapitalizem toliko časa in
tako skrbno gojil, nastopajo
danes mnogi kapitalistični in-
teresi, posebno mednarodni
bankirji. Finančni magnat
Owen D. Young, večak v me-
narodnih financah, velik zago-
vornik in branitelj sedanje u-
redbe, je na enem predavanju

v New Yorku nedavno dejal,
da so ekstremna nacionalistič-
na gibanja nevarna zdravemu
razvoju dežel, "kajti hočeš no-
češ, gospodarstvo je medna-
rodnega značaja, ker so dežele
v ekonomskih problemih in v
izmenjavanju blaga druga od
druge odvisne." On je za "za-
časno odpravo parlamentov" in
za diktaturo, ki bi delala z vi-
dika sodelovanja z deželami.
To je seveda njegova želja, ki
pa se noče uresničevati. Dik-
tatura v Italiji je nacionalistič-
na, isto tako v Jugoslaviji, na
Poljskem itd. Gospodarskih
neprilik niso povzročili parla-
menti, bili taki ali taki, pač pa
so ekonomske krize vplivale
pogubno tudi na takozvane po-
stavodaje, kjer se mnogo kri-
tizira, vsakdo pa se brani od-
govornosti.

Kapitalizem, ki je dolgo širil
propagando proti socializmu z
geslom, da so socialisti medna-
rodni in vsled tega izdajalci
svojega naroda in svoje dežele,
so danes sami prisiljeni, da
postajajo "mednarodni". Zdu-
ružujejo se v mednarodne truste,
snujejo tovarne v vseh krajih
sveta z mednarodnim kapita-
lom in veliki bankirji so ob-
enem tudi "mednarodni politi-
ki". Socialisti uče mednarod-
nost v korist ljudstev vseh de-
žel, kapitalisti pa jo prakticirajo
v interesu svojega profita na
svoje bizniške načine.

Mirovna politika kapitalistič-
nih vlad nima še nobenega le-
pega lista. Sklenile so med sabo
polno pogodb, katere smatrajo
večinoma za krpe papirja. Vsled
ene take pogodbe, v kateri
države druga drugi obljubi-
ljajo, da se ne bodo zatekale k
vojni, je dobil letos bivši ame-
riški državni tajnik Kellogg
Noblovo mirovno nagrado, ker
nosi pakt njegovo ime.

Iz teh mirovnih dogovorov
pa se svet lahko uči, da v ka-
pitalističnem sistemu ni mogo-
če sprejemati pogodb, ki bi res
varovale mir. Proti vojnim ne-
varnostim je najboljši in naj-
jačji jez delavske gibanje. Tre-
ba pa ga je marsikje šele zgra-
diti, da se zamaši vrzeli, skozi
katere lahko pride vojni požar.

Kapitalisti ne dajo denar- ja v pomoč nezaposlje- nim

Denarni mogotci v Chicagu,
ki nastopajo pod filantropsko
označbo, so pred tedni sklenili
zbrati skupaj fond petih mili-
jonov dolarjev v pomoč brez-
poselnim. Napravili so pritisk
posebno na zaposlene delavce,
namesto da bi sami, brez kake
vidne škode zase, dali celo vsoto.
Toda vzlic temu, da se med
delavci avtomatično kolekta,
da se odšteva v ta fond v mar-
sikateri tovarni od njihovih
plač enodnevni zaslužek me-
sečno, so do 15. dec. zbrali šele
42% kvote. Kapitalisti so do-
bri, od svojega denarja pa se ne
ločijo, dasi bi ga dobili po
nekaj tednih cirkulacije zopet
nazaj.

POSŁAN V ZAPOR, KER JE "UKRADEL" KRUH

Charles Cravens, star 28 let, v ovalu na tej sliki, je v bližini svojega stanovanja v
Louisville-u, Ky., kradel kruh iz zabojev pred grocerijskimi trgovinami. Neko zgodnje
jutro je bil zaloten ter aretiran. Policiji je pojasnil, da je bil v to prisiljen radi brezposel-
nosti ter gladi, ki ga trpe njegovi otroci, pet po številu. Policija je poslala na dom pre-
iskovalce, ki so ugotovili, da je Cravensova družina res brez živila in brez kuriva. Poli-
ciji so nakupili basket hrane ter jo poslali otrokom, očeta pa v ječo.

JEKLARSKI TRUST ZVIŠUJE CENE IN ZNIŽUJE PLAČE

Senator George W. Norris se
je v zbornici zelo jezil proti je-
klarskemu trustu, ker podražu-
je svoje izdelke v časih, ko bi
imeli iti potrebsčine navzdol.
Dejal je, da je trustu to mogo-
če zato, ker je uničil konkuren-
čne kompanije, pa zdaj dolo-
ča cene po svoji volji. Predla-
gal je preiskavo. "Ta kombi-
nacija je klarskih korporacij,"
je dejal Norris, "se ovija v do-
kazovanje svojega patriotizma
v ameriško zastavo, katerega
potem prakticira z podraževan-
jem produktov. One varajo
ljudstvo. Dozdeva se mi, da
kršijo protitrustno postavlo in
upam, da justični department
vede preiskavo."

Tudi če pride do nje, se tru-
sti ničesar ne zgodi. Kazni so
le za delavske agitatorje, pa
če prav se tudi oni tu in tam
zavijajo v ameriško zastavo.

Krasti živila stane življenje

Ječe se polnijo. Ljudje so
obupani in sestradani, pa se
marsikdo pod težo razmer spoz-
nabi ter vzame kako reč "nele-
galno". Aretirajo ga, hitro ob-
sodijo in zapro. Pa tudi z živ-
ljenjem plačujejo take prestope-
ke. Pobirati premož okrog
skladišč je silno nevarno, kaj-
ti stražniki imajo nalogo ra-
biti samokres. Pred Zahvalnim
dnem je dalo več očetov življe-
nje, ker so si hoteli prilastiti
kokoš ali purana nepostavno.
Niso imeli denarja, pa so se lo-
tili prepovedane metode.

Socialistični glasovi v New Yorku narasli

Dasi se je 4. novembra v dr-
žavi New York udeležilo 1-
251,000 manj volilcev glasova-
nja kakor predsedniških voli-
tev leta 1928, so socialistični
kandidatje v državne urade
dobili povprečno 20,000 glasov
več kakor pa pri prejšnjih vo-
lilih. To je razvidno iz po-
datkov, ki jih je objavil ne-
davno državni volilni biro v
Albanyju.

Namen prikrivanja bančnih polomov

Špekulacije, dvomljive investicije in pa brezposelnost
so vzroki, ki v tej krizi vpropaščajo banke

Ako bi dnevnik v velikih
mestih prinašali vesti o bančnih
polomih z običajnimi velikimi
naslovi, bi ostrašili stotisoče
vlagateljev, ki bi šli ter dvigni-
li svoje prihranke. Skoro vsaka
banka, na katero vprizore vla-
gatelji takozvan naval, je prej
ali slej prisiljena zapreti vrata.
Najbolj so prizadete manjše
banke, iz katerih v teh časih
ljudje dvigajo več denarja kot
pa ga vložijo. Če je bila banka
v času "prosperitete" neprevidna
v investiranju, je danes marsi-
kaka njena vložba vredna ko-
maj polovico toliko kot pa je
dala banka, in v nemalo slu-
čajih niti polovico.

Nad 600 bank je letos že za-
prlo vrata. Slovenci so priza-
deti v naselbinah v južnem
Illinoisu, deloma v Kansasu, v
Waukeganu, na zapadni strani
v Chicagu (Millard State ban-
ka) in več ali manj v raznih
drugih krajih. Poskusi, da bi
se reorganizirala Millard State
banka v Chicagu, v kateri ima-
jo vloge tudi tri podporne or-
ganizacije (dve slovenski in
ena češka) in mnoga društva,
se niso obnesli. Koliko vlagate-
lji izgube je zdaj še ugibanje,
toda vse kaže, da od 40 do 50
odstotkov.

V Los Angelesu je prišlo v
polom eno stavbinsko in poso-
jilno društvo, kateremu je nje-
gov ravnatelj neki Beesemyer
ugonobil okrog osem milijonov
dolarjev. Beesemyerja so za-
prli, ampak revnim vlagate-
ljem, ki so hranili po dajmih in
dolarjih, to ne povrne njihovih
vstov.

V New Yorku je zaprla vrata
banka, ki nosi ponosno ime
"Bank of United States". Ime-
la je 400,000 vlagateljev, ki so
vložili v njo nad dve sto mili-
jonov dolarjev. To je dozdaj naj-
večja banka, ki je prišla na
prag poloma. Poročajo, da ji
priskočijo na pomoč druge new-
yorške banke v namenu, da
preprečijo naval še na druge
finančne institucije, kajti kako

naj imajo ljudje zaupanje v tak
zavod, če pa ni varna niti ban-
ka, ki premore par sto milio-
nov dolarjev vlog! Njen delni-
ški kapital znaša nad \$25,000,-
000.

V Springfieldu, Mass., se je
ustreli blagajnik banke West
Springfield Trust kompanije. V
Columbusu, O., je napravil sa-
momor podpredsednik Hunting-
ton National banke, ki je bil
ob enem tudi blagajnik Colum-
bus Saving banke. V Arlingto-
nu, Tenn., si je končal življenje
blagajnik ondotne banke, ban-
ko pa so prevzeli v pregled dr-
žavni ekzaminirji.

Dne 11. dec. je zaprla vrata
banka v Clio blizu Bennetsvil-
le, S. C. Ni je skoro države,
ki ne bi bila prizadeta s propa-
dlimi bankami. Mnogo jih re-
organizirajo, potem ko se vla-
gatelji zavežejo, da bodo pusti-
li polovico ali več svojih vlog
nedotaknjenih. Vsled silnega
padca zemljišč, vsled propad-
lih industrialnih, real estate in
celo municipalnih bondov, je
kriza morala priti tudi v banke.
Močne, in pa tiste manjše, ka-
tere so bile oprezne, bodo zvozi-
le. Nobena pa ne bi prestala
velikega navala vlagateljev,
ker ima le malokatera banka
zadosti takih vrednot, ki jih
lahko vnovči brez izgube zase.

Ekonomska zveza med Ita- lijo in Rusijo

Listi so nedavno poročali o
ekonomski pogodbi med Ita-
lijo in Rusijo. Slednja bo izva-
žala v Italijo petrolejske pro-
dukte, premož in živila. Italija
pa ji bo plačevala z mašinerijo
in drugimi tovarniškimi izdel-
ki.

NAD \$600,000,000 ZA JAVNA DELA.

Francoska zbornica je še
koncem novembra sprejela
predlogo vlade, ki določa, da se
potroši \$680,000,000 za razna
javna dela.

TAJNIK DOAK SI JE DAL TEŽKO DELO

Novi delavski tajnik Wm. N.
Doak je dobil zopet pozornost
v tisku, ko je dejal, da se bo
pobrigal za deportacijo tuje-
rodnih gangsterjev. Tudi prej-
šnji je rad grozil "tujerodnim
gangsterjem", deportirali pa so
le tu in tam kakega malega
zločinca. Zvračati "gangster-
stvo" na tujerodce ni pošteno,
četi da jih je velik
odstotek. "Gangsterizem" je
ameriški produkt, kajti nikjer
na svetu ne tvorijo zločinski
elementi tako moč ter tolikšen
"politični" vpliv in ugled kakor
v tej deželi.

Tajnik Doak bi storil boljše,
ako bi se malo pobrigal ter u-
stavil zniževanje plač delav-
cem. To bi bilo veliko bolj hu-
manitarno kot pa groziti par
Sicilijanom z deportacijo.

Suša kakršne še ni bilo, pa vzlic temu preveč živil

Zvezni vremenski biro je v
letnem poročilu kongresu 4. de-
cembra konstatiral med dru-
gim, da je bila letošnja suša ena
največjih v zgodovini te dežele.
Prihodek je bil vsled nje zelo
znižan — in čudno, še vedno
ga je toliko, da ne vedo far-
marji kam z njim. Godi pa se
slabo farmerjem in delavcem,
farmerjem zato ker je trg slab,
in delavcem zato, ker nimajo
denarja, da bi si mogli kupiti
zadosti živila.

KNJIGE CANKARJEVE DRUŽBE.

Uprava Proletarca je prošli
teden dobila sporočilo, da so
knjige Cankarjeve družbe do-
spele v New York in so bile po-
tem odpremljene naprej v Chi-
cago. Ko hitro jih knjigarna
sprejme, jih začne pošiljati na-
ročnikom. Stanejo štiri knjige
\$1.10.

PLAČILO ZA 30-LETNO GARANJE

V dobrodušnem zavodu sv. Vincenta v New Yorku servira-
jo več sto brezposelnim delavcem juho dnevno. Kakšen obed je
to, si lahko predstavljate s te slike. Delavec, ki si ga je izbral
fotograf za to sliko, je gal na 30 let. Zdjaj ne dobi dela
nikjer, ker imajo delodajalci mlajših moči na izbero. Vsled
boleznih in smrti v družini, stavk in drugih neprilik se ni mogel
preskrbeti za starost. Država se zanj ne briga in kapitalizem
se brani zakona, ki bi določil delavcem zavarovalnino v slu-
čajih brezposelnosti in onemoglosti.

ALI STE PREJELI OPOMIN,

da vam je naročnina
na "Proletarca" pote-
kla? Obnovite jo čim-
prej, da si zaguarate
redno prejemanje li-
sta.

Glasovi iz našega Gibanja

Z AGITACIJE V PENNSYLVANIJ

POROČA JOSEPH SNOY.

Koncem novembra in prve dni decembra sem se mudil na agitaciji za Proletarca in JSZ. v Pennsylvaniji. Uspel sem posebno v Moon Run, kjer so obhajali dne 27. nov. petnajstletnico Samostojnega podpornega društva. Bil sem povabljen, da ob tej priliki spregovorim par besed. Rezultat apeloj je bil zelo dober, posebno med mladino, ki se živo zanima za delo in razvoj naših organizacij. Vprizorili so tudi Molierjevo igr "Namišljen bolnik", ki je bila igrana v zadovoljstvo vseh.

Pravili so, da bo imel v kratkem priredbo tudi njihov socialistični klub. Ta njihov ukrep pozdravljam. V Moon Runu storite lahko še marsikaj v prid delavskega gibanja.

Druga moja pot je bila v Johnstown, z okoliškimi kraji v "Greater Johnstown". Iz Ameriškega družinskega koledarja letnik 1931 vidite, da je tam okrog precej slovenskih dvoran, zato eni po pravici smatrajo, da je Johnstown metropola pennsylvanskih Slovencev, četudi ni v centru slovenskih naselbin v zapadni Pennsylvaniji, kjer deluje znana pennsylvanska Konferenca JSZ. Obiskal sem v Johnstownu Langerholca, Vidriha, Podboja, Krasno, Mrs. Zabric in več drugih. Posetil sem tudi naše mlade delavce, ki so aktivni v pokretu in na društvenem polju. Zelo lahko je presoditi človeka, s kom občuje in kaj čita. Mladi fantje in dekleta v Johnstownu se ti takoj prikupijo. Ljubijo zabavo in sport, toda pri tem ne pozabijo na delavsko gibanje. Vedo, da je njihova dolžnost in naloga sodelovati v njemu, pa so aktivni. Seveda ni vsa mladina toliko napredna, toda vztrajnost tiste, ki deluje v klubovem odseku za agitacijo med mladino, bo pridobila za skupno delavsko stvar tudi ostale fante in dekleta.

Večkrat sem že čul o ženskem društvu št. 600 SNPJ. v Johnstownu. Je zelo aktivno ne le na podpornem nego tudi na kulturnem polju in sploh v naprednih akcijah. Čital sem večkrat, da ima društvo v naselbini nasprotnike zato ker je žensko društvo, oziroma vsled tega, ker so ženske sklenile, da bodo delovale v svojem društvu. Društ. št. 600, če se ne motim, je sprožilo tudi isto iniciativo za "mufanje" prošle konvencije SNPJ. iz Chicaga v Cleveland. Pa ni šlo, kajti mi smo hoteli videti, kako si bašejo žepi v Chicagu, kako kade cigare in cigarete ter pipe, in iz kakšnega materiala delajo tam cement ter cementne bloke, ker tako nerodno skupaj drži.

Radovednost me je torej nagnala, da se s tem društvom bolj seznanim in sem obiskal odbornice Zalar, Vidriha in Glavach. Upam, da bo napredoval in ostalo aktivno v smislu naprednih idej. Se nekaj sem opazil. Kolikor sem se spoznal s članicami, znajo biti v družbi humoristke, kar gotovo tudi na njihove seje dobro vpliva.

Vzlic vsi resnosti, ki jo ima naša agitacija, sem vnel mnogo zabave in užil veliko humorja. Kdo tudi ne bi bil dobro razpoložen med prijaznimi sodrugi in sodružicami v Johnstownu ter okolici! Škoda, ker nisem utegnil ostati dalj med njimi. Seje doma so me klicale nazaj.

Delavske razmere so v Johnstownskem okrožju zelo slabe, pa vendar je Proletarec zopet dobil lepo število naročnikov in s tem še bolj pomnožil število svojih mnogobrojnih čitateljev. Zasluga za ta uspeh gre v prvi vrsti naročnikom in sodelavcem Langerholcu, Josepu in Ignacu Vidmarju, Adolfu Krasni, Ivančiču in sploh vsem, ki sodelujejo pri takem delu. Iskrena hvala.

V bolnišnici sem obiskal sodruga Jančarja, kateremu je zlomilo obe nogi. On je zvest sodrug, pevec in aktiven na kulturnem polju. Upam, da kmalu okreva.

Na agitaciji se mnogo pogovarjamo o položaju. Vsi smo uvideli, da kapitalizem ni v stanju držati takozvane prosperitete niti v tako bogati deželi, kot so Zedinjene države. Kapitalistični tisk se postavlja z "ameriški bogastvi". Kaj imamo od njih? Mizerijo! Slabe čase! Brezposelnost! Tiste delavce, ki so zaposleni, se toliko bolj šikanira. Ali ni vsaj zdaj tisti čas, ki nam velevala, da naj se združimo v delavski organizaciji ter se skupno borimo za skupne interese?

Joško Oven na posetu v Californiji

Predprošli teden je odpotoval na obisk v Californijo Joško Oven. Svoječasno je Joško bival in delal v San Franciscu, kjer je bil tudi aktiven. Ob priliki tega poseta bo govoril na par sestankih o našem gibanju in pojasnil somišljenikom ob Pacifiku naše delo v naselbinah na vzhodu in osrednjem zapadu, in storil kolikor mogoče, da se uspostavijo z naselbinami ob Pacifiku ter s Proletarcem, JSZ, in Prosvetno matico tesnejši stiki.

Ob zaključku te notice smo prejeli od njega poročilo, da je z agitacijo v Los Angelesu dobro opravil, število naročnikov Proletarca se je pomnožilo, in sestanki, oziroma shodi sklicani ob tej priliki so uspešni. To turo je podvzel sodrug Oven na svoje stroške, čas pa porabi za agitacijo v prid Proletarca, JSZ, in Prosvetne matic. Vrne se v Chicago enkrat januarja.

REVOLUCIONARNO STANJE V ŠPANIJ

Izgredi revolucionarnega značaja v Španiji se množe. Veliko nezadovoljstva je tudi v armadi, posebno med mlajšimi častniki. Slika zgoraj prikazuje prizor z izgrediv v Madridu. V Valenciji prevladuje republikanski sentiment popolnoma. V Huesci so se uprli vojaki a lojalne čete so bile v premoči. Par upornikov je bilo ubitih in več ranjenih. Organizirani delavci ter liberalni elementi so siti monarhije in zahtevajo republiko.

Zapisnik seje eksekutive J. S. Z. dne 7. novembra 1930

Prisotni od eksekutive Fr. Alesh, F. Godina, Fred Vider in Fr. Zaitz. Od nadzornega odbora B. Novak in D. J. Lovrich. Od nadzornega odbora slov. sekcije Fr. Margole. Od prosvetnega odbora I. Molek, A. Garden in John Rak. Tajnik JSZ. Chas. Pogorelec. Odsotni in opravičeni J. Oven, Geo. Maslach, P. Kokotovich, Angelina Zaitz in Fr. Udovich.

Za predsednika seje izvoljen F. Godina. Zapisnik prejšnje seje sprejet kot čitan.

Dopisi. — Pismo FLIS odgovarja na pismo JSZ., v katerem smo sporočili, da naša organizacija v teh razmerah ne more prispevati za vzdrževanje omenjenega biroja. FLIS odgovarja, da razumejo naše težkoče. Priporočila, da naj se poslužujemo njihovih informativnih poročil kolikor hočemo.

Prečita se pismo JPS glede sestanka za sodelovanje obeh organizacij. Sklenjeno, da se ga skliče ko hitro bodo vsi člani našega odbora v Chicagu.

Poročilo tajnika. — V splošnem v JSZ. od prošle seje ni bilo posebnih sprememb. Razveseljivo dejstvo je, da imajo priredbe naših klubov zdaj večjo udeležbo kakor običajno. Napredek v naraščanju članstva in v aktivnostih sta poslednje čase beležila posebno dva nova kluba, namreč v naselbini Powhatan Point, O., in drugi v Oglesbyju, Ill. O prvem poročila tajnik, da ima dobre izglede za narastek v članstvu, drugi pa je štel ob času tekočega poročila že 31 članov in članic. Dne 2. nov. so imeli klub v takem kraj pokazal voljo in šel na delo za organiziranje shoda, prikazuje, da je življenje v njemu. Napredek v

Volitve. — V prošli volilni kampanji so bili mnogi naši klubi zelo aktivni. Nekateri posamezni sodrugi so izvršili izredno veliko agitacijskega dela. Na listi kandidatov soc. stranke je bilo nekaj članov JSZ. v Clevelandu, Herminiju, Milwaukeeju, Chicagu in Detroitu. Izmed teh je zmagal John Ermene za poslanca v wisconsinsko legislaturo.

Poročilo tajnika se odobri.

Prosvetna matica. — V imenu prosvetnega odbora poroča tajnik Pogorelec. — Dasi se skuša to ustanovo od strani nasprotnikov omalovažiti, je aktivna posebno na okrožnih konferencah, in s kulturnimi priredbami pridruženih organizacij. Urad je glede iger, vlog, partitur, deklaracij in s informacijami so-

deloval od prošle redne seje s sledečimi organizacijami: društ. št. 600 SNPJ Johnstown, Pa.; klub št. 5 Conemaugh, Pa.; dram. odsek Slov. nar. doma, Waukegan, Ill.; društ. št. 45 SNPJ. (John Kavčič), Vandling, Pa.; klub št. 222 JSZ., Girard, O.; dram. zbor "Zora", Pueblo, Colo.; društ. št. 53 SNPJ., Collinwood, O.; klub št. 28, Newburgh, O.; soc. pev. zbor "Naprej", Milwaukee, Wis.; klub št. 11, Bridgeport, O.; društ. št. 147 SNPJ. Cleveland, O.

Prosvetni odsek je imel nedavno sejo, na kateri smo predvsem razpravljali, kako priti do sredstev za financiranje daljše predavateljske ture, na katero bi dobili tega ali onega slovenskega književnika iz domovine. Mnenje odbora je, da bi bil en reden vir, če bi se razpisalo 5c ali 10c asesment v ta namen. Treba bi bilo seveda iniciativni predlog. Odbor priporoča eksekutivi, da o tem načrtu razpravlja na tej seji.

Poročilo se sprejme na znanje. John Rak poda dodatno poročilo glede sodelovanja na polju dramatike in drugih prosvetnih aktivnosti z angleško poslujočimi društvi.

Vzamejo se v razpravo posamezne zadeve iz poročil. Lovrich od odbora, čigar naloga je, da s pomočjo organizacije brani interese vlagateljev zaprt Millard State banke, vpraša za mnenje, ako bi bila zdaj kakšna akcija na mestu. Godina misli, da nam bi to v sedanjih okoliščinah napravilo le stroške, ker bi morali najeti advokata. Pogorelec je mnenja, da se počaka, dokler sodišče ne izreče svoje odločitve; akcija za reorganizacijo vodijo prejšnji direktorji, izmed katerih so eni finančno v banki zelo zainteresirani. Se preide na druge točke.

Zaitz predlaga, da se eksekutiva obrne na upravni odbor Proletarca glede spremembe plače v smislu tajnikovega poročila. Predlog sprejet brez razprave.

Preide se na predlog prosvetnega odbora. Alesh je za organiziranje kampanje, katere cilj naj bi bil zbrati v ta namen zadosten fond s prostovoljnimi prispevki, in če ne bo uspeha, tedaj šele naj se poskusi z iniciativo, kakor jo predlaga prosvetni odsek.

Molek smatra, da se z apeli za prostovoljne doneske ne bo dobilo potrebne vsote, zato je za iniciativo v smislu priporočila prosvetnega odbora.

Vider navaja svoje pomisleke proti predlogu. Razmere za take akcije zdaj niso ugodne in

bi napravila iniciativa med članstvom slab vtis.

Novak je mnenja, da je najboljša vzeti stališče, kakor ga je navedel s. Alesh. Ako ne bo uspešen prvi načrt, ki ga priporoča, se vzame potem v upoštevanje predlog odbora.

Zaitz pravi, da se pri našem številu članstva s to metodo, kakor jo priporoča odbor, ne bo dobilo sredstev.

Molek pravi, da se v nekaj letih tudi po malem zbere večja vsota, ki bo omogočila turo, kakršna je bila zamišljena na VIII. rednem zboru JSZ.

Garden svetuje, da se fond ustanovi s prostovoljnimi prispevki. Apelira naj se na klub, da pomagajo kolikor morejo, in na posamezne člane. Je za iniciativo, a dvomi, da bo akciji zdaj zadostno koristila.

Alesh predlaga, da se načrt vrne odboru z nasvetom, naj napravi novega v smislu razprave na tej seji. Predlog sprejet.

Zaitz omeni, da je imel na prošli konferenci JSZ. v Sheboyganu referat s. Anton Zorman o problemu kje in kako dobiti za konferenčne organizacije gnotne vire. Vprašanje smatra za važno in želi, da ena seja razpravlja tudi o tem.

Mnenja ostalih članov, izražena v kratki razpravi, so, da ima skoro vsaka okrožna organizacija JSZ. svoje posebne razmere, in na podlagi teh si mora urediti tudi načine, ki ji pripomorejo do gnotnih virov.

V razpravo pride vprašanje pev. zbora "Zarja" v Clevelandu, ki je odsek kluba št. 27. Ker je proti klubu št. 27 in njegovemu pevskemu zboru naperjena tožba, je dobila zadeva splošen pomen in stališče eksekutive je, da zasluži klub št. 27 ter njegov zbor moralno in gnotno pomoč zavednega delavstva in poštene javnosti v obče.

O razmerah v milwaški naselbini poda kratko poročilo s. Alesh.

Konec seje.

Klub št. 11 JSZ priredi slavnost petletnice

Bridgeport, O. — Petletnica sama na sebi ni kaka izredna stvar. Danes praznujejo mnoga naša društva že srebrni jubilej, nekatera so že preko. Ker pa je med podpornimi društvi in klubi JSZ. razlika, je precej difference tudi v pomenu njihovih obletnic. Organizirali smo se v podporne jednote in zveze radi medsebojnega podporanja v slučaju bolezni, nesreč in smrti. Torej smo se združili največ radi gnotne pomoči. Član plača določeno vsoto asesment in kadar je do podpore upravičen, jo dobi. Ena podporna društva so aktivna tudi na drugih poljih, večinoma samo na podpornem. Glavno je, da članstvo redno plačuje asesment in da pride v jednoto ali zvezo dovolj novih mladih članov, pa ji je obstanek in napredek zagotovljen.

Tudi v socialističnih klubih plačujemo asesment, seveda manj kot v društvi, toda klubi ne dajejo gnotnih podpor, razen v izrednih slučajih. Članarina ni visoka in če hočejo klubi biti aktivni v kampanjah ter raznih drugih akcijah in

jih podpirati, morajo iskati tudi druge vire. Klubi JSZ. so ustanovljeni zato, da imamo organizacijo, katere naloga je voditi med našim delavstvom borbo proti krivicam, proti nazadnjaštvu, za socializem in da goje proletarsko kulturo. Delokrog se od onega, ki ga imajo podporna društva, zelo razlikuje. Veljavno posameznega kluba se meri po aktivnostih njegovih članov in članic.

Klubi JSZ., kot soc. stranka v splošnem, imajo med delavci mnogo nasprotnikov. Nasprotujejo zato, ker pod vplivom vzgoje, katero so jim dali s svojo šolo in tiskom posedujoči sloji, ne razumejo, da vsak delavec, ki nasprotuje socialističnemu klubu in soc. stranki, nasprotuje sam sebi.

Klub št. 11 v Bridgeportu eksistira zdaj zaporedoma pet let in je tudi aktiven toliko časa. Ustanovljen je bil 29. novembra 1925, ko se je nahajal tu na agitaciji Chas. Pogorelec, s. Anton Garden pa je tedaj živel v tem kraju. Sklicala sta sestanek somišljenikov, ki se je vršil v društveni dvorani na Boydsvillu. Klub je bil ustanovljen s sedmimi člani.

Težkoče zanj so se takoj začele, toda je vse premagal. V naselbini kakor je ta in poleg tega še nekako centrum naših naselbin, bi potrebovali klub z mnogimi aktivnimi člani in članicami. Dela ima klub mnogo, ali članov in članic, ki bi ga bili pripravljeni in mogli vršiti, pa ni vselej zadosti.

Po preteku petih let se klub št. 11 JSZ. s ponosom ozira nazaj. Ni šlo gladko, toda šlo je. Bil je delaven v volilnih kampanjah, v pomožni akciji za stavkujoče premogarje, storil je kolikor mogoče na prosvetnem polju, agitiral za širjenje našega tiska itd. Ima svoj dramski odsek in pevski zbor "Naprej". Priredbe kluba so bile vedno uspešne, če ne vse gnotno, moralno je vsaka uspeša.

Svojo petletnico bo klub obhajal v soboto 27. dec. v društveni dvorani na Boydsvillu. Prične se ob 7. zvečer. Naslednji dan bo v isti dvorani konferenca soc. klubov in društev Prosvetne maticе za vzhodni Ohio in Virginijo.

Na sporedu klubove slavnosti bo poleg resnih točk igra "Muzikalična kuharica", ki je polna humorja. Imeli bomo tudi govornika. Ako mogoče, nastopi tudi zbor "Naprej".

Zavedni delavci v Bridgeportu in sosednih naselbinah, ne pozabite te priredbe. Za malo vstopnino 35c za moške in 25c za ženske boste deležni dobre zabave in duševnega razvedrila. Ker bo to poslednja priredba v tem letu, se nadejamo, da se snidemo še enkrat v čimvečjem številu in si skupno napravimo lep zabavni večer. Naklonjenost bomo vračali z enakim merilom.

Joseph Snoy.

Odbor collinwoodskega kluba J. S. Z.

Collinwood, O. — V odbor kluba št. 49 JSZ. za prihodnje leto so izvoljeni: Louis Zgonik, tajnik-blagajnik; Frank Barbich, organizator; Vincent Zgonik, zapisnikar. — Nadzorni odbor: Andy Božič, Anton Zorko, Steve Vuga.

Sto izvodov za dva dolarja

V agitacijske namene pošljemo sto izvodov "Proletarca" za dva dolarja. Naročite jih, kadar imate večjo sejo, veselico, shod, predstavo ali kako drugo priredbo, in jih razdelite med udeležence s priporočilom, da naj se nanj naroče. Pošljite naročilo pravočasno!

Kaj predstavlja vrednost knjige?

Nad petdeset slik je v Ameriškem družinskem koledarju letnik 1931. Vsebuje lepe povesti, pesmi, opise, članke in informativno gradivo. Ima isti obseg kot prejšnja dva povečana letnika, to je, 224 STRANI. Vezan je v platno.

Ameriški družinski koledar zasluži, da ga pomagata širiti. Stane \$1 posamezen izvod. Če kdo pravi, da je "predrag" naj ga primerja po velikosti i po vsebini k drugim podobnim knjigam, pa bo videl RAZLIKO.

Naročite ga tudi svojem v domovini. Razveselili se bodo te knjige. Naročnina za stari kraj s poštnino vred je \$1.12.

"Vse mirno na sentklarski fronti"

Collinwood, O. — Nemška vlada je na pritisk fašistov prepovedala hollywoodsko verzijo filma, povzet iz angleškega prevoda nemškega romana "All Quiet on the Western Front". Spisal je roman Erich Maria Remarque, nemški pisatelj z ne posebno nemškim imenom. Tisti v Nemčiji, ki protestirajo, niso za mir in zato se protivijo filmom, ki ne navdušujejo za fight.

To omenjam za uvod, ker je tudi na naši fronti "zdaj vse mirno", razen da se klešeta Vatro Grill, urednik "Enakopravnosti" in Lojze Pirc od "Ameriške Domovine". Vatro je dobil pomoč iz Euclid Village, kjer žive naši narodno-communistic-democratic-republicans, ali "one in everything". To je tista vas, od kjer so nekdo poslali "ultimo" radi novca JRZ. Seveda, fantom je bilo potem hudo. Krivi niso bili oni, pač pa onjav "Sokol" iz metropole...

Tudi če jih človek motri simpatično, mora pritrditi, da zelo slabo zagovarjajo Grillovo stranko. Pišejo, da ni razlike med demokrati in republikanci, le med Grillom in Pircem je razlika. Kakšna neki? Če je "E." več pisala za domove, je imela tudi svoj interes v tem, to se pravi, več dobička. Tiskovine so se največ naročale v tiskarni "Enakopravnosti". Spornike knjige, izdane ob priliki otvarjanja domov, so bile tiskane pri nji. Tudi društva, ki so aktivna na kulturnem polju, izdajo precej tiskovin. Tajnik neke organizacije mi je pokazal račune, iz katerih je razvidno, da so znašali stroški za tiskovine samo od ene priredbe \$120.00. Za tako vsoto se listu že izplača priobiti nekaj dopisov. Dasi ni vse dobiček, nekaj ga je vendarle. Treba je

Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij

DECEMBER.

SHEBOYGAN, WIS. — Klub št. 235 JSZ. vzporedi v nedeljo 21. dec. zvečer v Fludernikovi dvorani komedijo v treh dejanjih "Vdova Rošinka".

DETROIT, MICH. — Koncertna priredba pevskega zbora "Svoboda" odsek kluba št. 114 JSZ. v nedeljo 14. dec. v Slovenskem del. domu.

BRIDGEPORT, O. — Dramska predstava in veselica kluba št. 11 v soboto 27. dec. v društveni dvorani. Naslednji dan konferenca JSZ. istotam.

BARBERTON, O. — V soboto 27. dec. veselica in shod kluba št. 232 JSZ. v dvorani druš. "Domovina". Glavna govornica Anna F. Kramar.

MILWAUKEE, WIS. — Domača zabava kluba št. 37 JSZ. v Tamšetovi dvorani v soboto 27. dec. v počastitev s. Johna Ermencu pred njegovim odhodom na zasedanje wisconsinske postavodaje.

BRIDGEPORT, O. — Konferenca klubov JSZ. in društev Prosvetne matice v nedeljo 28. decembra.

CHICAGO, ILL. — Silvestrova zabava kluba št. 1 v sredo 31. decembra v Lawndale Masonic Temple.

JANUAR 1931.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 25. januarja dramska predstava kluba št. 1 v dvorani ČSPS.

FEBRUAR.

CHICAGO, ILL. Varijetni program v dvorani SNPJ. v nedeljo 22. februarja. Izvaja ga mladinski odsek kluba št. 1 v angleškem jeziku s sodelovanjem drugih klubovih odsekov.

PITTSBURGH, PA. — Konferenca soc. klubov in društev Prosvetne matice v nedeljo 22. feb. v Slov. domu.

MAREC.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 22. marca dramska predstava kluba št. 1 v dvorani ČSPS.

APRIL.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 26. aprila koncert "Save" v dvorani SNPJ.

DETROIT, MICH. — Operna predstava pev. zbora "Svoboda" odsek kluba št. 114 JSZ. v nedeljo 26. aprila v Slov. del. domu.

MILWAUKEE, WIS. — Prvomajška slavnost kluba št. 37 JSZ. v nedeljo 26. aprila v So. Side Turn dvorani.

MAJ.

CHICAGO, ILL. — Prvomajška slavnost kluba št. 1 v petek 1. maja v dvorani SNPJ.

(Tajnik klubov prosimo, da nam sporočijo datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

NEUMNE AMERIŠKE STAVE

Alex F. Dunn, urednik lokalnega lista v Tooele, Utah, je stavljal s prvim županom, da bo ta in ta republikanec izvoljen. Pogoj je bil, da se bo Dunn, ako izgubi stavo, oblekel v žensko obleko in trkaljal z nosom po trotoarju in trgovskem delu mesta peanut (oreh). Dotični ni bil izvoljen in Dunn je izvršil kar je obljubil in stavi. Dobil je mnogo "publiciteta", kar je vredno več kot pa ožuljen nos, katerega si je moral zdraviti več dni. Nekdo v Illinoisu pa je stavljal, da pripelje iz premogovniškega revirja v Chicago samokolnico premoaga, če izgubi bitko njegov kandidat. Izgubil jo je in dotični je potem res privoščil svoje "karolo" v Chicago, medpotoma pa so pisali o njemu listi in ga slikali. Precej veliko distanco je prehodil s svojo samkolnico v okrog dveh tednih. To niso osamljeni slučaji. Take stave prikazujejo tudi počitno "zrelost" ameriških volilcev in "strankarjev".

zmožnosti. In pa hustler je za svojega bossa. Vam kruh in business odjeda. Seve, to vas jezi, toda teh nepriklj vam niso "rdeči" krivi. Napaka je vaša, ker niste businessmen, pač pa se bi vas lahko definiralo s "trouble makers".

Frank Barbič.

Dajte ženskam več veljave

SHEBOYGAN, WIS. — Klub št. 235 JSZ. je imel v nedeljo 23. novembra v Fludernikovi dvorani domačo zabavo. Vstopnina je bila dolar za družino in 50c za posameznika za popolne dne in zvečer, jed in pijača prosta. Imeli smo vsakovrstne družabne igre, pri katerih so se delile tudi nagrade.

Udeležba je bila obilna kljub temu, da sta se v istem času vršili slovenske priredbe še v dveh drugih dvoranih. Vzlic dobremu posetu pa bi bil nedvomno boljši, ako bi se člani kluba bolj potrudili za oglašanje.

Spored je vključeval "splošno petje", komične priredbe ter ples. Vsakdo je bil zadovoljen in vesel. Ni pa bilo pozabljeno, da je to veselica organizacije zavednih delavcev. Govor o sedanjem položaju in o vzrokih krize je imel sodrug Zupancič, ki je izvajal, da boljših časov ni pričakovati, dokler se delavstvo ne združi v svoji stranki ter prevzame s svojimi predstavniki vladno in upravo nad bogastvi. Priporočila je somišljenikom, da naj pristopijo v klub in s tem k svoji delavski stranki. Ljudje, ki so socialističnega prepričanja, imajo svoje mesto v socialistični organizaciji, je rekel govornik, ki je žel za svoje vzpodbudne besede odobranje navzočih.

Predsednik omizja je nas iznenadil z odkritjem pevskih

zborov. Pozval je na oder najprvo vse moške ter jim dal nalogo, da zapojejo. Odzvali so se. Za njimi je pozval ženske, toda bilo karkoli, ženskemu zboru ni šlo posebno gladko, pa so nam prišli očili na pomoč: moški, ki so radi pri svojih boljših polovicah, in tedaj so se usipali akordni glasovi kakor za stavo. Nekemu sodrugu je bilo to petje tako všeč, da je takoj priporočil ustanovitev socialističnega pevskega zbora, kateri bi nastopal na klubovih prireditvah. Kaj pride iz te sugestije, bomo videli pozneje.

Pri nas večkrat napravimo tudi take programe. Li vspe. Pri enih pa smo premalo živahnji z oglašanjem. Ni udeležbe brez agitacije. V nedeljo 21. dec. bomo imeli vzporeditev veseloigre "Vdova Rošinka", o čemur je bilo poročano šele v prošli številki "Proletarca". Niti v seznamu priredb klubov JSZ. ni bilo naznanila, dasi je taka predstava za nas sebično lahko važen dogodek. Igralci in igralkice se za predstavno pridno uče, eni pomagajo drugače, pa je upati, da bo ta prireditev nov uspeh našega kluba. Če se mi priporočilo ne bo štelo v zlo, bi želela, in gotovo vsi drugi aktivni člani, da se bi posle razdelilo, tako da bi vsi delali kadar se pripravljamo za kako prireditev. Eni so zaposleni za igranje, drugi za pripravo, eni naj bi oglašali, vsi pa bi drug drugemu pomagali. Eden ali drugi naj bi prevzel odgovornost za oglašanje v listih, in še laglje je, če se odločijo dva ali trije ter si razdelijo liste, ali pa delo tako, da eden pošlje oglaševalne dopise, drugi piše naslednji tedendive, in bi se tako vrstili do prireditve. Časi so slabi, če je še oglašanje nezadostno, kako naj pričakujemo zadovoljivo udeležbo?

Prepričana sem, da ako bi sodrugi dali več vodstva svojim ženam, bi imeli boljši poset na prireditvah in tudi več članic v klubu.

Vesele praznike vsem voščili Metka.

Dne 27. decembra na priredbo kluba v Barberton

Barberton, O. — Sobota 27. decembra je dan kluba št. 232 JSZ. Ob 7. zvečer priredi v dvorani samostojnega društva veselico na shod, ki vam ne bo šel iz spomina. Govornica bo Anna P. Krasna. To je prvič, da bomo imeli pri nas Slovenko za govornico, katere nam bo pojasnila, čemu je potrebno, da smo ne samo delavci nego zavedni delavci. Anna bo imela tudi poseben govor za mladino v angleškem jeziku. Povabite svoje sinove in hčere, da pridejo v soboto 27. dec. z vami v dvorano društva "Domovina".

Naš klub to jesen še ni imel priredbe, zato pričakujemo, da bo imela ta toliko boljši poset. Vpoštevajoč razmere smo določili najnižjo mogočo vsotino: 25c za moške ter 15c za ženske. Otroci do 16. leta so prosti vstopnine.

Plesalcem bo ustrezno s finno godbo, imeli bomo dobro govornico, po shodu pa plesno in prosto zabavo. Umevno je, da bo glede postrežbe vse urejeno, da ne bo ne lakote ne žeje. To vam garantira pripravljalni odbor. — Zapisnikar.

Občni zbor J. S. P. D. v Chicagu

Chicago, Ill. — Občni zbor Jugoslovanskega stavbinskega in posojilnega društva se vrši v soboto 20. dec. ob 8. zvečer v spodnji dvorani SNPJ. Predložena bodo poročila, na dnevnem redu bodo razprave in sklepanje o predlogih, potem sledi volitve v direktorij.

Sestanek v počast s. J. Ermencu

Milwaukee, Wis. — V soboto 27. dec. priredi klub št. 37 JSZ. v Tamšetovi dvorani zabavni večer v počast poslanca s. Johna Ermencu, ki potem odide na zasedanje wisconsinske postavodaje.

Končno!

Cleveland, O. — Slovencem je dobro znana afera vodiške Johance. Kljub temu, da so oblasti prinale dokaz sleparije, so jeni "romarji" še vedno verjeli v njene "čudeže". Tom Mooney in njegov prijatelj Billings sta valje dokazom nedolžnosti še vedno v ječi.

Namen posvečuje sredstva. To velja tudi tisti zgodbi, da je "neki član pretvoril sklep 'Zarje' na izredni konferenci S. N. D." Trditi nekaj in ne dokazati je gluho in podlo.

Sklep tikajoč se navodil zastopniku "Zarje" je bil sprejet na seji meseca aprila. Dotični zaključek sem dal ob priliki priobiti v treh različnih listih. Potrebno je, da ga porovim v razjasnilo g. Plutu, da bo vedel, kaj je došlo. Citiral sem iz zapisknika, ki sem ga prejel na domu J. Birka, ml. dne 21. junija. Citiram zopet: "K besedi se oglasi br. V. Grill, rekoč, da je treba dati zastopniku navodila, kakšno stališče naj zavzame z ozirom na delovanje direktorija, kajti ta konferenca ima izreči zaupnico ali nezaupnico. Stavi predlog, da izreče Zarja direktoriju zaupnico. K temu se takoj oglasi br. L. Poljšak ter pravi, da je on proti zaupnici, ker se je sedajji sistem uprave spremenil šele po protestu društev. Sledila je kratka debata, koncem katere je bil sprejet sklep da zagovarja zastopnik na konferenci današnji sistem uprave."

Pod "današnji sistem" se razume sistem kot je bil v veljavi v aprilu. Če je to tista sporna točka, tako saj trdite vi — zakaj ne objavite vi tisti del zapisknika, saj je vendar v vaših rokah?

Konferenca soc. klubov in društev Prosvetne matice J. S. Z.

v nedeljo 28. decembra

ob 9. dopoldne v društveni dvorani,

BRIDGEPORT, O.

Večer prej dramska predstava in veselica kluba št. 11 v isti dvorani. Društva in klubi, v vzhodnem Ohiju in W. Virginiji, pošljite zastopnike na to važno zborovanje.

Če pogledamo Transcript of Testimony ali stenografski zapisnik procesa na sodnji, dobimo, da je Jos. Birk ml. prišel tudi to:

Q. Something has been said to me about the convention that was out in the Slovenian National Home and you being chosen a delegate; about when was that?

A. Joseph Franceskin was elected to go to the meeting and represent Zarja.

Q. Where was he elected?

A. At the Zarja meeting.

Q. And he was sent as a delegate to this convention at the Slovenian National Home?

A. Yes.

Q. And what was said concerning instructions as to what he was to do at that convention?

A. I was not present at the meeting, but it shows in the minutes.

Q. When was that?

A. In May of this year.

Q. Did Joseph Franceskin carry out the instructions that were given by the Singing Society Zarja?

A. No; just the opposite.

Q. If you know, whose instructions did he carry out?

A. He carried out the Socialist Club instructions.

V zapisniku Zarje, katerega ima sam Birk, je jasno in določno zapisano, da ostane sedajji sistem, to je, oskrbnik in tajnik za dve uri dela, dneвно zvečer. Birk je prišel na vodilna vprašanja odvetnika Lauscha, da je to v zapisniku. Nerodni Plut je pa na to pozabil, kakor je gotovo sam Birk ml., kajti drugače bi se zavedal, da je po krivem prisegal, da je govoril drugače kot je v zapisniku, ki ga je odnesel ko se je razkol pričel.

J. Franceskin.

Božične priredbe v Collinwoodu

Collinwood, O. — Na predbožični večer (sveti večer) pride Santa Claus na obisk k otrokom, ki bodo zbrani v Slov. del. domu. Razdal jim bo, kar mu ostane v žaklju. Veliko najbrž ne bo, ker je tudi "Santa Claus" zelo pristranski in rajše obklati s kupi darov otroke bogatašev, medtem ko se otrok delavcev spomni le bolj formalno.

Starši, pripeljejo svoje otroke na sveti večer v S. D. D. Na odru bo vzporedna zabava božična živa slika, kakršnih vam ne prikazujejo tisti, ki verujejo, da mora biti tudi Miklavž pristranski — reven za reveže in ves založen z darovi za bogataše. Vstopnine ni. Pričetek točno ob 7:30 zvečer.

Listki za božični sklad v pomoč bednim družinam gredo kaj dobro izpod rok. Cenjeni sodrug delavec! Ako ti je ponuden sličen listek, daruj 25c za kos kruha — za božično darilo gladni deci ubožnih družin.

Na Božič 25. dec. zvečer bo imelo v S. D. D. svoje prireditve druš. "V Boj" št. 63 SNPJ. Vzpostavljena bo dvojezična veseloigra "Trije pičiki". Smeha in zabave bo polno za vsa. Nastopijo v tej igri: gostilničar Jarma (V. Jančič), njegova žena Meta (Eva Coff), sodnik (J. Gorjanc), sodni sluga (F. Jelerič) in trije potepuhi (A. Dolinar, H. Prince in V. Coff). Za rameček k predstavi navajam.

stopijo Tirolci s svojim jodlanjem, katere stb čuli na prošli priredbi kluba št. 49 JSZ. Po programu, ki bo v gornji dvorani, se nadaljuje plesna in prosta zabava v spodnjih prostorih. Vstopnina samo 50c. — V. Coff.

Močna beseda Fishovi komisiji

Fishova kongresna komisija, katere preiskuje "rdečo nevarnost" v Zed. državah, je zaslula tudi znanega boritelja za civilne svobodščine Roger N. Baldwin, ki je direktor Civil Liberties unije. Dejal je kongresnikom med drugim, da "Zed. države niso v nikakoli nevarnosti pred komunisti, pač pa jim grozi nevarnost vsled obstoječih ekonomskih razmer, ki povzročajo brezposelnost, revščino in vzemirjenje. Vi bi storili mnogo bolje, če bi preiskovali vzroke takih razmer, namesto da iščete nevarnost tam, kjer je ni," je zaključil Baldwin.

Prva zlata zobna krona

V zobotehnikih je bila napravljena prva zlata krona zoba šele pred par desetletji. Stara medicinska kronika nam pa pripoveduje o prvi zlati kroni že iz 16. stoletja. Napravil jo je neki spretni zlatar, seveda ne v dobrobit splošnosti, ampak le v svrhu prevare, s katero je potegnil več učenjakov tedanjega časa. "Čudež" se je zgodil v neki šlezjski vasi l. 1593. Na kmetskem sinu Kristofu Müllerju, pri katerem so opazili součenci naenkrat lesketajoči zlat zob v ustih. Dečko je postal pravo čudo, skoro znamenit v bližnji in daljni okolici, ter je vzbujal zanimanje tudi tedanjih zdravnikov, ki so ga večkrat preiskali, a vedno konstatirali le eno dejstvo — zlat zob. Zlati zob je bil popolnoma enak ostalim zobom. Počelo se je pisati dolge in široke razprave o čudežnem zobu. Tako je napisal profesor medicine Horst celo knjigo, v kateri je skušal razložiti čudežni pojav, deloma kot naravno posledico, deloma kot čudež. "Zlati zob je znak božje milosti, katero je dodelil Bog nemškemu narodu. Ker je zob zadnji v čeljusti, bo nemška država tudi zadnja propadla. Zlato pa pomeni nov procvit države. Seveda bo moral krščanski svet mnogo poprej pretrpeti, ker zob je kočnjak, na katerem se mnogo melje." Vsled stalne uporabe se je zlato čez nekaj let obrabilo, zob je počel razpadati in s tem je bilo čudo odkrito. Ker se je Kristof Müller kazal okoli za denar, so ga vsled tega zaprli. Tako se je končala zgodba prve zlate zobne krone, ki nam jo kronika omenja. "Zdravje"

Knjiga ljudstva

LETNIK 1931

Za ljudstvo

Ameriški družinski koledar je po vsebini in duhu posvečen zatiranim in bednim.

SODELUJTE PRI RAZPEČAVANJU TE KNJIGE.

Ima kot literarno delo prvenstvo med jugoslovanskimi koledarji. Posamezen izvod, vezan v platno, \$1. Pri večjih naročilih popust.

Bogata vsebina

KLUBOM IN DRUŠTVOM

ALI želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha?

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

Izhaja vsak četrtek.
Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. — Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906.

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00. — Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone: Rockwell 2864.

546

VSATK IZGOVOR JE DOBER

Predsednik Hoover se izgovarja na svetovno gospodarsko krizo, da z njo opraviči brezposelnost in bedo, ki tepe milijone ljudi v tej deželi. Enako se izgovarja Mussolini, isto tako predsedniki republik latinske Amerike itd.

Kdo pa je kriv te "svetovne gospodarske krize"?

Socializem gotovo ne, ker ga še nikoli ni bilo. Torej kapitalistični sistem! Tega danes ne zanikajo niti kapitalistični ekonomski, dasi imajo koš opravičevanj, s katerimi utemeljujejo nauk, da vzlic takim hibam ta sistem zasluži, da ostane. S tem potrjujejo na svoj način, da je zrel za razpad. Nesreča je, da ljudstva še niso zrela za boljšo uredbo, kar je zopet krivda kapitalistične propagande in vzgoje. Proces iz sistema izkoriščanja v uredbo človečanstva je dolg in bo šel skozi mnoge nevihte, predno ljudstva dosežejo točko, ko bo profit stvar prešli. Vzroki za vojne tedaj odpadejo in narodi dobe smisel za sodelovanje. Zdaj se drug proti drugemu oborožujejo, trdeč, da morajo biti pripravljene na obrambo.

LAHKOTNO ČIŠČENJE

Ameriška mesta so polna zločincev. Pa tudi polna korupcije. Policijski večak Michael Fiaschetti, ki je imel svoječasno zelo odgovorno mesto pri newyorški policiji, pravi, da bi sto treniranih policajev pod sposobnim vodstvom lahko počistilo mesto kakor je New York ali Chicago vseh glavnih zločinskih tipov v devetdesetih dneh.

"Toda," je nadaljeval, "to bi mogli storiti edino, če bi imeli podporo sodišč in politikov. Dobiti sodelovanje teh organov je pa druga povest."

Čikaški policijski načelnik zahteva par tisoč več policajev. To je star trik. Ko nastopi služba, obljubi počiščenje v nekaj tednih. Ker spremembe ni, se izgovarja, da ima premalo policajev. Vzrok je, da je sodni, policijski in ves politični aparat, ki ga tvorita kapitalistični stranki, korumpiran.

KARLOVE NEPRILIKE

Glavni problem Rumunije, smešen sicer, je razmerje kralja Karla s svojo bivšo ženo kraljico Heleno. Pred leti so ga razporočili in ga takorekto pognali iz dežele. Ko se je vrnil in postal kralj, je dotični razporočni dekret razveljavil in cerkev je nanj pritiskala svoj pečat in blagoslov. Dejal je, da te razporeke nikoli ni bilo.

Vse lepo na papirju. Heleni pa je bilo pač predobro znano, da je imel Karl po ločitvi že dve ženi in razmerje brčkone z mnogimi, pa zdaj noče glumiti ženo "v interesu države". Zato jo silijo, naj se umakne v inozemstvo, kajti narodi so pač naučeni, da se kralj in kraljica ali cesar ali cesarica ljubita med seboj ter se skupno topita ljubezni do ljudstva, kateremu sta kakor oče in mati. Taka je monarhistična šola. Potrebno je radi ljudstva, da vsaj navidezno kažeta zvestobo drug drugemu. Helena pravi, da ima tudi ona nekaj ponosa, pa ne more igrati metle in hinavke. Zato je to vprašanje v Rumuniji zelo velik problem, ob katerem se zabava ves svet, kadar namreč utegne.

ZAPIRANJE MEJ

Delavcem, ki begajo za kruhom iz dežele v deželo, zapirajo bolj in bolj vrata. Pripiranje duri bo mogoče trajalo nekaj let, morda desetletje, potem pa bodo morali odnehati. Vsega je zadosti na svetu in ljudstva spoznavajo, da so do vsega upravičena. To je naravni nagon, ki vodi ljudi v socializem. Poleg tega pa je treba še mnogo razuma, razumevanja in volje za kooperacijo.

V Garyju, Indiana, se je prvo soboto v dec. zabavala večja družba mladine v privatnem stanovanju in se nalivala tudi z žganjem. Pet fantov v starosti okrog 20 let je bilo potem "malo ven na zrak" in s sabo so vzeli 18-letno dekle, ki je bila tudi na zabavi. V avtu so jo opili in jo potem, kakor so poročali listi, drug za drugim posilili. Dekle je umrla na vožnji. Preiskava je ugotovila vzrok, fante so aretirali in na policijski postaji so priznali zločin. Pozneje, ko so jim starši preskrbeli advokate, so začeli krivdo tajiti in pravijo, da jih je policija prisilila priznati kar niso storili. Dejstvo je, da so imeli "party", da so se nalivali z žganjem, da so vzeli dekle s sabo in da je bila posiljena. Fante sami so jo pripeljali k zdravniku, ki pa je mogel le ugotoviti, da je mrtva. Po aretaciji se je pred večjo v Garyju zbrala velika množica — nekaj jo vidite tu na sliki. Eni so jo hujevali, da naj udre v zapor ter linča vseh pet fantov, toda šerifu se je posrečilo pomiriti ljudi. Tudi take slučaje se lahko deloma naprti "prohibiciji", kajti dokler je ni bilo, mladina ni pila žganja. Danes pa je to v "modi".

PISMO IZ LJUBLJANE

Še nekaj o obisku ministrskega predsednika v Sloveniji. — Knjige "Cankarjeve družbe" za leto 1931.

Ljubljana, konec novembra. Začetkom novembra je obiskal ministrski predsednik general Živkovič prvič uradno Slovenijo. Razumljivo je, da je izdal župan takoj oklic na meščane, naj razobesijo zastave in naj v velikem številu sprejmejo predsednika vlade. Prejšnji dan so prišli z brzim vlakom štirje ministri (Sverljuga, Srškič, Svegl in Serbec), prihodnjega dne, v nedeljo dopoldne pa je došel vladni predsednik. Popoldne je napravil z ministri avtomobilski izlet do Kranja, Kamnika in preko Posavja nazaj v Ljubljano, kjer je zvečer priredil v Unionski veliki dvorani banket za povabljenе zastopnike višjih uradov, za bivše in sedanje politike, zastopnike zavodov, poklicev itd.

Na banketu je prvi govoril vladni predsednik general Živkovič, ki je govoril pač o novih smernicah jugoslovanske politike — notranje predvsem — opisoval, kakšno je bilo prejšnje strankarsko življenje in kako je moralo priti do sedanjega režima.

Potem so govorili razni politiki, predvsem bivši demokrati in klerikalci. Klerikalci so v svojih govorih zavzemali dokaj strogo slovensko-nacionalno smer, govorili o slovenskem narodu in o slovenski kulturi (Pri nas se namreč zadnje čase stalno plenijo izrazi, kakršni so slovenski narod itd., celo slovensko ljudstvo so nekajkrat zaplenili. (Govoriti naj bi se smelo samo o jugoslovanskem narodu.) Bivši demokratiški politiki so govorili zelo navdušeno. Kakor smo že omenili, se demokrati zelo trudijo, da bi postali oni tisti center v Sloveniji, ki bi deloval za novo jugoslovansko misel.

Med drugimi je govoril na banketu tudi predsednik Zupanske zveze kmet Novak iz kamniške okolice, ki je po uvodnem prijaznem pozdravu začel tarnati nad davki ter našteval visoke procenete, ki jih morajo plačevati kmetje in pripomnil, da je po ustanovitvi banovine prišel še davek za banko upravo, kar kmete še bolj obremenjuje in to tako zelo, da se je bati propada mnogih kmečkih posestev, da se je bati propada obrtnikov. Saj tako ne more iti več dolgo dalje! — je dejal.

Naslednjega dne se je vršilo v banski palači sprejemanje deputacij od vladnega predsednika. Prišlo so se pokloniti predsedniku mnoge deputacije raznih organizacij in društev, skupin in klubov ter posamezni velikaši. Med drugim se je v imenu katoliške inteligence poklonil celjski odvetnik dr. O-

grizek, celjski podžupan in odbornik; toda pri sprejemu se je najbrže z besedami kaj zaletel, zakaj istega dne je banko uprava sporočila celjskemu magistratu, da je dr. Ogrizek razrešen dolžnosti podžupana in odbornika celjskega mesta po predlogu vladnega predsednika in notranjega ministra generala P. Živkoviča.

Zvečer istega dne je vladni predsednik odpotoval nazaj v Beograd. Njegovi ministri pa so odpotovali še v Celje, Maribor, Ptuj in odtod v Varaždin. Kakšne vtise je odnesel ministrski predsednik z obiska v Sloveniji, bomo mogoče vedeli bolje, ko bo imenovan nov ljubljanski ban. Odkar je ljubljanski ban ing. Serbec postal minister, še nismo dobili zanj naslednika. Mnogo se jih trudi za mesto, a le eden bo izvoljen. Govori se, da se veliko upanje demokratov, da dobijo bana, najbrže ne bo uresničilo, ter da dobimo za bana kako vojaško osebo.

Knjige Cankarjeve družbe za l. 1931. — Slovenski delavci so po svojih kulturnih in strokovnih organizacijah ustanovili lani svojo knjižno matiko ter ji dali ime "Cankarjeva družba". Njen namen je, dati delavstvu vsako leto nekaj delavskih knjig. Način: družba nabira člane med delavstvom, vsak član plača letno naročnino (v Ameriki 1 dolar) — s tem si družba za vsako leto zasiguje odjemalce za svoje knjige, ona si torej organizira svoj knjižni trg. Za to letno naročnino dobi vsak družbin član letoma pisati kratke socialne štiri knjige, in sicer: koledar,

eno znanstveno in dve leposlovni knjigi (roman ali povest). — Lani je bila družba ustanovljena in lani je v naglici izdala svoje prve štiri knjige. Letos je izdala drugi letnik svojih knjig, ki so izšle sredi novembra. Letošnje njene publikacije so še boljše od lanskih 1931. leto je izdala Cankarjeva družba tudi Kranjevo povest "Ljudje s ceste", prevod Weiskopfovih novel "Kdor nima izbire, trpi..." ter poljudno znanstveno delo Flammariona "Poslednji dnevi človeka" v priredbi Angela Cerkenika.

Koledar Cankarjeve družbe za l. 1931 je prava delavska čitanka. V njej najdeš mnogo leposlovja, mnogo poučnih stvari — za vsakega nekaj. Od originalnih stvari priobčuje koledar povesti Bratka Krefta, Angela Cerkenika, Ivana Moka, članke Golouha, Štuklja, Talpe, Franka Zaitza, Klopčiča, Kristana Cvetka, Tone Mačka, F. Petreta, pesmi so pripevali Tone Maček, Marino Golouh, France Kozar, Mile Klopčič, Seliškar. Tone Maček priobčuje več prevodov pesmi ameriških črncev.

V prevodih so priobčene dve povesti ruskih pisateljev Neve-rova in Ivanova, dalje pogled na U. S. A., kakor sta jih pisala Majakovski in Kisch itd.

Pogled v svet je napisal Ivan Mlinar.

Jože Kranjc je napisal povest "Ljudje s ceste", ki jo avtor sam imenuje "film dveh dni". Jože Kranjc, profesor v Ljubljani, je začel pred dvema letoma pisati kratke socialne črtice, zadnje leto sodeluje v

"Modri ptici" in "Svobodi" Povest "Ljudje s ceste" je prvi daljša njegova proza. Vsa po vest se dogodi v dveh dneh. Brezposelni intelektualci se v iskanju službe seznanjajo na cesti z razredno zavednim delavcem, ki je našel zase osebo svobodo v tem, da je postal in ostal potepuh, človek brez poklica. V njem je velika vera v delavsko borbo in zmago. Nespretnega, v svetu tujega intelektualca vzame v svojo šolo, ki traja le dva dni. Vodi ga v tovarne, vodi ga v zabavišče, da mu pokaže ta dva ostra kontrasta. Nato ga pelje v barake, da vidi, kako stanujejo tisti, ki trpijo po fabrikah, prenočit pa ga pelje na ljubljansko polje v neki kozolec. Ta pot napravi iz nezavednega intelektualca zavednega borca, ki se naslednjega dne udeleži poulične demonstracije. Tam ubijejo njegovega vodnika Možina, njegov nauk pa bo tem trdnje živel v njegovem učencu. Zadnje poglavje, ki govori o demonstraciji in smrti Možinovi, je dokaj okrajšano. Cenzura ni dovolila, da bi izšlo poglavje, kjer Možina pade na ulici. Tako manjka delu konec, ki je bil menda najlepši del povesti. Kot tretja knjiga so izšle štiri novele češko-nemškega pisatelja F. Weiskopfa pod naslovom prve novele "Kdor nima izbire, trpi..." V zbirki so priobčene štiri novele, katerih vsebina je življenje proletarcev in malomeščanov. Če rečemo, da je šteti Weiskopfa med najboljše nemške delavske pisatelje, je s tem že tudi rečeno, da so novele dobre, zelo dobre. Prevedel jih je Talpa.

Kot četrti knjiga je izšel v Cerkenikovi priredbi spis "Poslednji dnevi človeka", kjer nam francoski zvezdoznanec Flammarion v obliki povesti opisuje nastanek in umiranje zemlje. Vsekakor zanimiva knjiga.

Knjige Cankarjeve družbe najtopleje priporočamo. Dobi-te jih v Ameriki pri "Proletarcu".

Novi odbor kluba št. 27 JSZ v Clevelandu

Cleveland, O. — V klubu št. 27 JSZ je bil za prihodnje leto izvoljen sledeči odbor: Joseph Siskovich, tajnik - blagajnik; Louis Zorko, organizator; August Komar, zapisnikar. Nadzorni odbor: Frank Jerina, Steve Koren in Frank Cerkenik. Zastopniki kluba v okrožni organizaciji soc. stranke so Joseph Jauch, Louis Zorko, Jos. Siskovich in John Krebel. Edvard Branisel je knjižničar in John Krebel tajnik med klubom in "Zarjo".

Urad soc. stranke ne bo preseljen v Washington

Iniciativni predlog za preselitev glavnega urada socialistične stranke iz Chicaga v Washington, D. C., ni dobil zadostne podpore in ne gre na splošno glasovanje. Noben klub JSZ ni podpiral te iniciative.

SKICA NOVEGA POTNIŠKEGA PARNIKA, KI GA ZGRADI AMERIŠKA DRUŽBA

Od kar so Nemci zopet stopili v tekmo za potniški promet med Evropo in Ameriko s svojima novima modernima parnikoma, so se začele žuriti tudi druge velike parobrodne družbe. Francija gradi nov potniški kolos, istotako Anglija, in ima ga v načrtu ameriška parobrodna družba. Ta, ki je na sliki, bo dograjen l. 1932. Njegova teža bo 30.000 ton, opremljen za tisoč tri sto potnikov. Plul bo med New Yorkom in Cherbourgom v Franciji. To distanco bo v stanju prevoziti v malo več kakor petih dneh, kakor zagotavljajo inženirji.

KARL MARX

Njegovo življenje in njegov nauk.

Spisal M. BEER.—Prevel C. ŠTUKELJ

(Nadaljevanje).

4. Londonski megleni in solčni dnevi.

Več kot dobo ene človeške generacije je preživel Marx v Londonu; polovico te dobe v napornem boju za obstanek, ki mu pa vendar ni mogel preprečiti, da zbere in predela orjaški material za svoje življensko delo "Kapital" ali da odločilno posega v delavsko gibanje, čim se je zato ponudila prilika kakor pri ustanovitvi internacionalne. Prvo desetletje je bilo posebno težko. Pismo Marxove žene z dne 20. maja 1851 na Weydemeyerja v Ameriki podaja pretresljivo sliko bede prvega časa v prognanstvu. Poskus, izdajati "Novo rensko revijo" kot nadaljevanje "Novega renskega lista", je imel le negativno posledico, da je požrl zadnja Marxova pomožna sredstva. Kako velika je bila potem revščina, vidimo lahko iz brutalnega dejstva, da je moral Marx odnesti v zastavljalnico svojo zadnjo suknjo, da je mogel kupiti papir za rokopis za svojo brošuro o Kölnskem komunističnem procesu (koncem 1852). Temu so se pridružili žalostni spori med nemškimi begunci, ki so razočarani v svojih revolucionarnih iluzijah obtoževali drug drugega; odmev teh konfliktov je bojovni spis "Gospod Vogt" (1860). Edini redni Marxov dohodek v letih 1851—1860 je bilo njegovo dopisovanje "New York Tribune", ki mu je plačevala 20 mark za članek, kar je komaj pokrilo stroške za najemnico, časopise in poštino. Pri tem so bili njegovi članki čisto pravi eseji: plod raziskovanja, ki so kradla čas. In sredi te bede je gorela v njegovi notranjosti misel in hrepene-nje, da napiše socialistično kritiko politične ekonomije. Reči smemo, da mu je ta misel od leta 1845 ni dala miru. Kot za njega spsenjeni so Freiligrathovi verzi:

Pod oblake poletete so njegove težnje v globokem prahu, ali iz roke v usta vendar moral je živeti! Kot v hlev pognan, med trnje vpletem stoče za zaprtimi zapahi; vzpodbujala ga je potreba in bičalo ga je pomanjkanje.

Sele v šestdesetih letih se je zboljšal njegov položaj. Male družinske dedščine, Viljem Wolffova zapuščina v vsoti nad 16.000 mark in Engelsova bogatejša in rednejša podpora, ki je znašala od 1869 dalje okrog 6000 mark letno, sta omogočili Marxu, da je spisal svoj "Kapital", katerega prvi zvezek je — kakor znano — posvečen Viljemu Wolffu.

Iz tega razmeroma srečnega družinskega časa izvirajo spomini Pavla Lafargue-ja iz njegovega občevarja z njim. On slika predvsem osebnost avtorja "Kapitala": V krogu svoje družine in ob nedeljah zvečer v krogu svojih prijateljev je bil Marx ljubeznjiv družabnik, poln humorja in šale. "Njegove črne, z gostimi obrvmi obokane oči so žarele vese-lja in zaničevalne ironije, če je slišal šaljivo besedo ali dobro pripravljen odgovor." Bil je nežen, skrben oče, ki ni napravil otrokom nikdar uveljavljaj očetovske avtoritete. Njegova žena mu je bila sobojevnica in sodružica v najpopolnejšem pomenu besede; bila je štiri leta starejša od njega; kljub svojemu plemenitaškemu pokolenju in kljub veliki bedi in preganjanjem, ki jih je morala skozi leta prenašati ob strani svojega moža, se ni nikdar kesala tega, da je združila svojo usodo z Marxovo. Bila je vedrega, sijajnega duha, nezmotljivega takta in si je z lahkoto pridobila spoštovanje vseh znancev, prijateljev in pristašev svojega moža. "Heinrich Heine, neizprosn satirik se je bal Marxovega zasmeha; toda on je zelo občudoval ostri in fino čuteči duh njegove žene. Marx je tako spoštoval inteligenco in kritični smisel svoje žene, da mi je 1866 priznal, da ji daje vse svoje rokopise in da zelo ceni njeno sodbo." Marxu se je rodilo šest otrok: štiri deklice in dva fanta, od katerih so le tri deklice zrasle: Jenny, ki se je poročila z Charlom Longuet; Lavra, ki je vzela za moža Pavla Lafargue, in nesrečna, toda zelo nadarjena Eleonora, ki je preživela 14 žalostnih let ob strani dr. Edwarda Aveling-a.

Šestdeseta leta so bila brez dvoma najsrečnejša v Marxovem življenju in s oobljubljala bogato žetev življenjske jeseni. Ali kmalu se je poslabšalo njegovo zdravje in mu ni več dopuščalo, da dokonča svoje delo. Najboljša Marxova delovna leta so bila 1837 do 1847 in 1857 do 1871. Vse, kar je ustvaril dragoce-nega, pride na ta desetletja: "Beda filozofije", "Komunistični manifest", delovanje v internacionali, "Kapital", "nrzavljanska vojna v Franciji" (Komuna).

(Dalje prihodnjič.)

SOCIALISTI V POLEMIKAH

Socialisti, ki se udeležujejo polemik z načelnimi nasprotniki, naj vodijo načelni boj. Osebnosti pridejo v upoštevanje le toliko, v kolikor je potrebno naglašati napake in grehe ter postopke nasprotnikov, toda tudi to s stališča načelnosti. Zgolj osebni boj za socialistično agitacijo ne samo da nima pomena, nego ji je lahko tudi kvarljiv.

Taškent-kruha bogato mesto

(Ruska povest iz dni velike lakote.)

Prevedel Ivan Vuk.

(Nadaljevanje.)

— Zelo lepa uš... škoda jo je bilo ubiti.
— Zakaj si jo ubil?
— Brez dovoljenja potuje. Zlezla je k meni pod srajco in sedi, da bi je ne zalotil kdo iz ortakeke. Prevzela je dve postaji, pa je začela gristi! Jaz jo peljem, a ona me grize. Zvita uš, vrag jo vzemi.

Ljudje v vagonu hržejo in se valjajo od smeha.

Samo Jeropka, majhni mušič, pogleduje na uro z vedno večjo skrbjo. Dolgo je iskal durake po orenburških bazarjih, da bi jim prodal polomljeno uro. Ni jih našel. Trgovci so se mu posmehovali.

— Duraki!), strček, so odpotovali. Ti edini si še ostal.

Otožen je Jeropka, majhni mušič.

Odpri pokrovček ure in sedi, namršivi obrvi, kakor pred bolnikom. Pod enim pokrovom stoji kazalec nepremično, pod drugim se kolesa ne premikajo. Izgubljenih je dvajset tisoč. Na cesti jih je vrge. A za dvajset tisoč bi se dalo kupiti petdeset funtov pšenice. Polomil ga je, hudičev durak, ne pozabi tega vse življenje. Razbiti uro ob kamnu — škoda: Jeropko sesa dvanajst tisoč kakor dvanajst pijavk. Jeropkovo srce in glavo davi kakor strupeni plini.

Mužiki ga nalašč dražijo:

— Koliko je na tvoji uri, Jeropka?
— Kaj, Jeropka, ne tiktaka?
— Glavo ji je zavil nehoče...
— Prodaj jo bo! Take stvari ne izgube vrednosti. Samo kazati je ni treba, ko boš prodal...

— Hržejo vsi v vagonu, zabavajo se radi Jeropkove nesreče.

Semjon, rdeča brada, je strgoval štiri krila v Orenburgu. Spočetka se je veselil in računal na dobiček. Ko so prevzeli dve postaji, je začel tožiti. Pojavila se je nelepa govornica po vagonih: kirgiške in sarmatske ženske ne nosijo kril. V hlačah hodijo kakor moški.

Semjon, rdeča brada, sope in stiska hudičeva krila. Zamota glavo v vreče, leže z nosom k tlom obrnjen in vstane zopet s kalnimi, nerazsodnimi očmi. Ozmerja boljševice s komisarji, pljune, stisne skrb za zobe in zopet potisne glavo v vreče.

Ivan Barala meri škornje na levo nogo. Tri pare jih je kupil in se raduje, kakor majhen otrok. Za stare dajejo tri pude rjnjaja, a ti niso čisto stari škornji. Ivan Barala trka z nohtom po podplatih in glasno pripoveduje:

— Dve leti vzdrže, Bog mi je priča. Podplati kakor iz železa... z nožem jih ne prežeš...

— Miški je laže.

Ako hodijo kirgiške ženske v hlačah, pomeni, da ni treba žalovati za babičinim krlom. Saj bi tako ne dobil mnogo zanj, ker je že zelo staro. Potipal je nožič in se nasmešnil:

— Britev! Vsako palico prežeš.

Prohor se suče okrog Miške kakor golobček, govori, z nosom smrka, laskajoče čmoka. Ni slabo to, da je fantkov stric komisar. Različni so ljudje dandanes, Marsikdo izmed odraslih je slab, hudoben. A izmed majhnih? ... Z marsikaterim se da govoriti. Treba se mu približati. Morda se v resnici izkaže.

Prohorova brada se smuka kakor nihalo okrog Miškovega nosa. Prohorov glas je laskajoč. Odvezal je vrečo s kruhom in ga dal Miški majhen kosček.

— Hočeš, Mihajlo?

— A zakaj ne ješ sam?

— Jej, ne sramuj se! Ko boš imel ti, mi poručne. Treba bratski...

Miška se je potuhnil, pihal prašni kosček in mirno pripomnil:

— Urjuka** — nam bo dal stric pol puda.

— Tebi?

— Moji materi.

— Urjuk... izborna reč, samo najbrže drag?

— No, kaj, saj je bogat!

Miška govori kakor odrasel, pravi mušič. Sam se čudi:

— Kakšni duraki! Vsako besedo verjamejo!

23.

In Kirgizi niso prav nič strašni, samo čudni so. Vročina je grozna, radi razbeljenih vagonov na postaji ni mogoče dihati, a oni se prazijo v kožuhih. In vsak je pokrit s kosma-

*) Bedak. Slovenci poznamo neke vrste družabno igro na karte, ki ji pravimo: durak. Igrajo jo za duraka.

**) marelice.

to kapo, ki ima dolge naušnice. Po našem ne brbrajo: tara-bara, tara-bara... ničesar ne azumeš! Biše nosijo v rokah. Tipajo mušikom suknjiče, pregledujejo samovare, stre-sajo ženska krila.

Jeropka, majhni mušič, je pripeljal kar tri. Kaže jim na dlani uro in stoji z roko oprt v bok. Sedaj-sedaj ogoljufa Kirgize... saj je pač... Azija... nespametna.

Kirgizi svetijo z zobmi, premetavajo uro z roke v roko, s prsti tipljejo pokrove. Jeropka kriči staremu Kirgizu, ki mu je obraz ves zgrbančen, na uho.

— Ura je zelo dobra... nemško delo!

Kirgiz kima z glavo.

— Iz "mirikanskega" zlata! — še kriči Jeropka glasneje!

Semjon, rdeča brada, vlačí iz prašnate, globoke vreče ženska krila, jih razgrinja kakor jadra in istotako kriči Kirgizu v ušesa:

— Bik jakša!) Gospe so nosile!

Kirgizi brbrajo — tara-bara, tara-bara — ničesar ne razumeš.

Semjon malone pleše okrog njih.

— Gosposki krilo, gosposki krilo. Moskva delal, veliki mesto...

Ivan Barala praska z nožem podplate na škornjih.

— Babaj!), potiplji, potiplji! Ne boj se, ne raztrgaš jih. Po vodi lahko hodiš in ne premočiš jih. Iz telečje kože so. Sam bi jih rad nosil, a smiliš se mi.

Kirgizi kimajo s kosmatimi kapami in ne pričakovano odhajajo.

Jeropka beži za njimi.

— Sajtan-majtan!), žal vam bo za mojo uro!

— Stojte. Pametno besedo! Dajte tri pude. Kirgiz mahne z roko.

Mnogo blaga se je pojavilo iz vagonov. Kričanje se je še povečalo. Srebro zamenjujejo za bankovce, zlato zamenjujejo za bankovce. Grebejo tobak iz vreč, mahajo s suknjiči, ženskimi krili, potrkavajo s škornji.

Miška bi rad zbežal na postajo. Ali boji se. Če ne uspe skočiti na vlak, ostane. Zagleda... Kirgiz gre mimo. Ni zdržal. Potegne nožič iz žepa in ga kaže. Kirgiz se obrne. Vzame nožič, ga odpira in zapira, z zobmi poskuša jakost, s prsti poskuša ostrino. Miška mu kriči v ušesa, sklanjajoč se iz vagona.

— Prodaj!

Kirgiz govori po kirgiški in stresa z glavo. Še glasneje kriči Miška:

— Pud!

Še bolj stresa Kirgiz glavo.

Miška se ozira okrog. Mrši obrvi, da bi našel razumljivo besedo in nalašč lomi in pači ruske besede. Vsaj tako ga mora razumeti.

— Pšeniš, pšeniš! Pud!

Iz drugega vagona govori neki ruski človek Kirgizu po kirgiški:

— Pud!

Kirgiz pljune ves jezen.

— E-e, urus!

Miška tiho sprašuje ruskega človeka:

— Koliko da?

— Nič ne da. Zmerja.

A ko Kirgiz odhaja, kriči Miška za njim iz polnih pljuč:

— Kirgiz, Kirgiz! Šurljum-murljum-kurljama! Kupi kapo!

Mužiki se smejejo Miški in sam Miška se smeje, kako hitro se je naučil govoriti po kirgiški. Ne strpi, ne more več sedeti. Skoči iz vagona. V nos ga bije vonj vročega ščija, k se kuha v velikih loncih.

— Vroč šči, vroč...

Na železnih pečicah leži pečenka, kameline glave, drobovje koštrunov, kuhana riba. Posode z mlekom vabijo. Za srce prijemlje vonj kruha.

Miška kaže staro očetovo kapo, kaže nožič s pasom:

— Kupi, kupi!

Zagleda pečke s koštrunovim drobovjem, obstane.

— Tetka, daj lačnemu!

Branjevka zamahne z zajemalko. Zopet se potopi Miška v ljudsko gnečo, vseh okrog Kirgizov. Obkrožijo ga Kirgizi z begh strani in kriče tako, da celo Miški ni prav. Ta vleče za nožič, drugi za kapo. Tretji, najstarejši, s črnimi zobmi, je prijel celo za suknjič. Brbra, se slači, da bi poskušal suknjič.

*) Zelo dobro. Kirgiška beseda.

**) Strček stric. Po ruski djadja, po kirgiški: babaj.

**) Sajtan = hudič, zlomek. (Dalje prihodnjič.)

DRAMA IN GLASBA

Opera "Hoffmanove pravljice"

Češki delavski pevski zbor "Karel Marx" je v nedeljo, dne 7. decembra, priredil v dvorani Sokol Chicago opero "Hoffmanove pravljice" in to že drugič.

Vpoštevajoč skromna sredstva, ki se nudijo takim našim priredbam, je bila ta predstava zelo uspešno izpeljana. Zado-voljila je občinstvo v visoki meri.

Gospod Banovec, ki je kot gost igral glavno vlogo, je podal Hoffmana, kakor ga more podati le človek, ki je rojen za to. Njegovo petje je res v stanu dvigniti človeka visoko nad enoličnost vsakdanjega življenja.

Imel pa je tudi partnerico, ki ni v nobenem oziru zastajala, ne glasovno, ne igral-sko. G. M. Havelkova je pela in igrala vse tri Hoffmanove ljubice, lahko rečemo, dovršeno; posebno v vlogi Antonije je bila naravnost očarujoča in mislim, da bi se lahko kosala z marsikatero pevko večjega slovesa. G. S. Krejčova ni imela toliko markantne vloge, da bi svoje zmožnosti lahko obširneje pokazala, a kot Hoffmanov tovariš je bila na mestu. Se dva druga sta se izkazala kot dobra pevca, a še boljše igralca; sta to gg. J. R. Krejč in V. Havelka. Posebno Havelkov Pitichinaccio je bil fino podan. Tudi drugi so se dobro odrezali, samo da so se tuintam nekoliko preveč zastrmeli v svojega dirigenta.

Opero so peli v češkem jeziku in izgovorjava je bila jasna. Le g. Banovec je svoj slavo-spev Giulietti zapel v mehki slovenščini.

Orkester, dasi ne mnogošteviljen, je imponiral s svojo sigurnostjo. Imel pa je tudi spretnega vodjo g. Kubino, ki je nam Slovincem že znan kot izbraten godbenik. Scenerija je bila primerna. Oder je precej prostorn, vendar ni bil za drugo dejanje dovolj globok.

Pevovodja Kubina, kakor tudi režiser Havelka zaslužita po vsej pravici naše priznanje.

K. Z.

"Vdova Rošlinka" v Sheboyganu

Sheboygan, Wis. — V nede-ljo 21. dec. zvečer bo imelo slovensko občinstvo v Sheboyganu izredno priliko, da si privoščijo par ur veselega razvedrila, katerega mu bo nudil dramski odsek kluba št. 235 JSZ. V vprizoritvijo veseloligre v treh dejanjih "Vdova Rošlinka", v kateri je mnogo zdravega humorja. Ljubitelji dramskih predstavi, ki so zadnji čas prisostvovali vjam diletantov, so so-glasnega mnenja, da je "Vdova Rošlinka" res nekaj tako smešnega, kar dozdaj na tukajšnjem odru še niso imeli priliko videti in slišati.

Ženske se nikakor ne morejo dovolj načuditi, kako da se na tem božjem svetu dobe taki možje in fantje, ki mislijo, da se srčne bolečine zaljubljenih žensk lahko ozdravijo, ako se jim naveže česna na vrat ali pa z lipovim čajem... Prišli pa so le do prepričanja, da so stare zaljubljene vdove res najvisiljivejša stvar, katerih zanjakam se tudi najprevidnejši možaki in fantje le težko izognejo.

John Metelko, O. D.

Preiščemo oči in določimo očala 6417 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

Dr. Otis M. Walter

ZDRAVNIK IN KIRURG 4002 West 26th Street, CHICAGO, ILL.

V uradu od 1 do 6. popoldne, v torek, četrtek in petek od 1. pop. do 8. zvečer.

Tel. LAWDALE 4872. V FRANCES WILLARD BOLNIŠNICI od 9. do 10. popoldan ob torkih, četrkih in sobotah.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Banovec nastopi v Civic teatru

Poročajo, da bo Svetozar Banovec solist na koncertu, ki ga priredi v nedeljo 15. februarja zvečer v Civic Theatre (v zgradbi čikaške opere) People's Symphony orkester. Banovec bo pel s spremljevanjem tega orkestra slovenske skladbe.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

Letna seja kluba št. 1 dan

po Božiču

Chicago, Ill. — V petek 26. decembra, dan po Božiču, se vrši letna seja kluba št. 1 v spodnji dvorani SNPJ. Na dnevnem redu bodo poleg poročil in raznih razprav o predlogih volitve odbora za prihodnje leto ter nominiranje kandidatov v upravni odbor Proletarca.

Odbor kluba tvori: tajnik, blagajnik, organizator, zapi-snikar, trije člani nadzornega odbora, nadalje knjižničar, trije do pet članov v Cook County odboru soc. stranke, trije člani pevskega zbora "Sava" in trije člani dramskega odseka.

Prijateljem in občinstvu pri-poroča svojo slaščičarno

JOHN VIDMAR

6516 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, O.

Pristopajte k SLOVENSKI NARODNI PODPORNJEDNOTI.

Naročite si dnevnik "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00.

Ustanovljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILL.

NAZNANILO

Letna seja delničarjev

Slovenskega narodnega doma, Waukegan, Ill.

se bo vrila v nedeljo 21. dec. 1930 ob 2. popoldne

Za odbor: RUDOLF SKALA, tajnik.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK vokal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.)

Po končanem dnevnem redu se nadaljuje razprava o taktiki in klubovemu delu. Prvi referat bo imel tajnik Peter Bernik o priredbah. — P. O.

Sodrugom v Clevelandu.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsake tretje nedelje ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. narodnem domu. Sodrug, ihajte redno na seje in pridobivajte mu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

Anton Zornik

HERMINIE, PA. Trgovina z mešanim blagom. Peči in pralni stroji naša posebnost.

NASLEDNIK VLADARJEV IZ BIBLIJSKIH ČASOV

Ras Tafari, na desni na tej sliki, je edini vladar, ki trdi, da je naslednik vladarjev iz biblijskih časov. Bil je kronan v začetku novembra. Izmed mnogih njegovih tišelnov navajamo: "Kralj vseh kraljev"; "Naslednik kralja Salomona"; "Naslednik kraljice Šebe" itd. Vladar je deželci, ki je znana svetu pod imenom Abesinija in nekoč Etiopija. Med prvobitci je še par milijonov sužnjev, katere je novi "kralj kraljev" osvobodil s posebnim dekretom, ki pa še ni dosegel namena. Mnogo mogotcev se ne ozira na dekret "kralja vseh kraljev" in smatrajo svoje delavce naprej za privatno lastnino kakor kamele. Kronanje je stalo nad pol milijona dolarjev.

ŠE O "ZARJI"

Slaba vest. — Dejstva, ki so jih tajili. — "Laž ima kratke noge." — O izkoriščanju. — Mi nimamo tajnih želj

V "Enakopravnosti" z dne 10. dec., glasilo slovenskih republikancev, je bil objavljen daljši dopis s podpisom Fr. Pluta, v katerem opravičuje nepremišljena dejanja pevcev Vatrove skupine, ki je odstopila od "Zarje". V njemu zavija tudi dejstva in obmetava z lažmi lojalno članstvo "Zarje" ter kluba št. 27. Iz njegovega dopisa pa je vzlic temu razvidno, da se pisec ali pisecem oglašja vest in zdaj vpijejo, da bi zadušili njen klic.

Ne bom se prepiral o vprašanju, da-li je stvar njegova ali le "adopted baby", pribil pa bom dejstva, katerih ne ovirajo nihče. "Zarja" je bila ustanovljena po članstvu kluba št. 27 JSZ. meseca maja 1916 in ne leta 1920, kot ste namenoma trdili na sodnji in s tem premišljeno zanikali resnico. "Čarter" "Zarje", ki je sedaj g. Plutu tako pri srcu, so oskrbeli naši sodrugi pevci z ediniim namenom, da nam je bilo takrat — v času vojne histerije in sovraštva ter bojkota proti vsemu, kar je imelo direktno socialistično označbo, mogoče prirediti koncerte in veselice pod imenom "Zarje" od ustanovitve, bil sem ves čas aktiven, tudi takrat, ko smo razpravljali, da nabavimo svojemu pevskemu zboru čarter, zato vem kaj trdim. Da je to resnica, potrjujejo tedanji uradniki, podpisani člani čarterja in zapisnik iste seje. Če hočejo biti Plut in tovariši pošteni, čemu

ne vprašajo teh, ki so podpisani na čarterju, zakaj so ga vzeli?

Pravila "Zarje" iz leta 1922, pravilno sprejeta in potrjena dve leti po inkorporiranju "Zarje", jasno določajo, da je "Zarja" odsek kluba št. 27, ima s klubom skupno blagajno, odborniki "Zarje" morajo biti člani kluba itd. Teh pravil tudi sodnja ni ovrgla. Plutova trditve, da je "Zarja" samostojno inkorporirana ter vsled tega od datuma inkorporiranja ne more biti odsek kake organizacije, je neresnična. Kako more biti samostojna, ko pravila govore, da je klubov odsek! Kje je sploh kaka določba o samostojnosti "Zarje"?

Na sodnji niste vedeli o nobenih pravilih. Vse ste zanikali. Pravila so vam bila španska vas, čeravno ste zelo dobro vedeli zanje, saj so vedno visela na steni v klubovih prostorih, kjer ima "Zarja" svoje pevke vaje. Seveda, po Plutovi pričanju pred sodnikom nismo imeli posebnih dokazov, zato smo zborovali po pravilih U. S. . .

Rad priznam, da se je pri "Zarji" vodilo marsikaj površno, toda ne iz slabih namenov, pač pa zato, ker smo delali s srcem, bili smo pošteni in zapeljivi napram sopevcem ter domnevali, da so vsi taki. G. Plut mi lahko verjame, da če bi njegovi predniki slutili, da pridejo k "Zarji" taki razdirači, bi bili previdni in bi se boljše pripravili.

Zelo primerna
božična darila
so knjige.

Razveselite z njimi svoje ali prijatelje. Cenik knjig je bil priobčen v Proletarcu prošli teden na 7. strani. Ako želite pri izboranju knjig, ki bi bile primerne v ta namen, naše nasvete, nam sporočite.

Glede poročila zastopnika na konferenci S. N. doma je najboljša, da ste tiho. Ako bi vi imeli takrat čisto vest, bi zaključke zbora objavili v javnosti, kakor smo mi zahtevali. Zakaj ste se je bali?

Očitno, da smo vas finančno izkoriščali, da si dobro veste, kako veliko neresnico ste konstatirali. Klub in nobena druga delavska ustanova nima namena izkoriščati svoje odseke. Jaz bi bil med prvimi, ki se bi takemu izkoriščanju uprl. Na sodnji je Mary Ivanush podprala klubovo izkoriščanje in pri tem citirala "Zarjin" zapisnik iz leta 1927 — govor svojega brata. Češki pevski zbor "Ljudi Glagol" se je ponudil ponoviti opero "Prodana nevesta" v Slov. nar. domu. Pogoji so bili, da zgubo ali dobiček vzameta oba zbora enako. Gardn je to ponudbo predložil "Zarji" in priporočal, da jo sprejme. V istem času se je vršila polemika radi dekadence "E." med Gardnom in Proletarcu in urednikom V. Grilom v "E." Vsled te napetosti se je Vatro naivno znašel nad "Zarjo" kot da smo mu mi krivi njegove politične blodnje. Mišleč, da nagaja Gardnu, je na sprotovall omenjeni ponudbi in pri tem obtoževal sodruge izkoriščanja nesocialistične organizacije.

Vatro je imel ta govor v razburjenju in v hipni maščevalnosti nad Gardnom. Mary Ivanush, ki je prav dobro vedela, da Vatro ni resno mislil, je njegove besede vseeno porabila na sodišču, s čemur se je zelo ponizala ter se izkazala majhno.

Prošlo leto smo imeli v načrtu ponoviti "Rozamundo" v Chicagu. Naši sodrugi so priporočali, da damo Čikažanom iste pogoje kot so jih nam dali Čehi. Skupina, ki nas dolži izkoriščanja, je zahtevala, da Čikažani trpe vse stroške in nam dodatno izplačajo še toliko in toliko v gotovini. Ali se ne bi tega lahko smatralo za večje izkoriščanje?

Uradne poslovne knjige izkazujejo, da klub ni izkoriščal "Zarje". Kder dvomi, so mu knjige na razpolago. Tudi moralno ni bila "Zarja" prav nič izkoriščana. "Zarja" je zrasla v slovesu in se razvila v prvovrsten pevski zbor kot odsek kluba št. 27. Očitki, da je klub držal nad "Zarjo" diktatorsko roko, so brez podlage. Vsakdo, ki je kdaj pel v temu zboru mora priznati, da se je vse stvari, tikajoče se petja, rešilo na "Zarjinih" sejah. V tem oziru je bil klub še preveč popustljiv. Vseskozi ni klub ovrgel niti enega sklepa "Zarje", in šele ko je šla gotova skupina preko pravil in zahtevala več kot more zbor v najboljšem slučaju pričakovati, je bil klub prisiljen, da se postavi v bran svojega pevskega zbora proti notranjim razdiralcem.

Socialistični klub je delavska postojanka, katere namen je, širiti delavsko zavest med rojaki v naselbini. Kapitalisti so organizirani stoodstotno, kar naj bo delavcem v vzgled, kako lahko postanejo močni. Industrijalne krize, brezposelnost, revščina ter druge socialne nadloge so jasen dokaz, da potrebujemo medsebojne zveze. Članstvo kluba št. 27 ne dobi nobene nagrade za svoje delo v naselbini. Kar stori, je napravljeno z dobro voljo koristiti skupni delavski stvari, delavski kulturi in izobrazbi. In to pomeni, da delavci, ki ru-

jejo proti klubu, ruvarijo proti samemu sebi. Slovenci smo takorekoč vsi delavci, najsi bomo že mezdni delavci ali mali trgovci, vsi smo odvisni od svojega dela in zaslužka od danes do jutri.

Ni mi za osebnosti, sovražim blatenje, in zato je človeku zoprno, ko vidi, kako se intrigira in blati članstvo kluba št. 27. Krivice, ki se gode klubu po zaslugi intrigantov, presegajo vse meje. Klub hoče ohraniti svoj zbor v vrstah zavednega delavstva, med katerim je bil ustanovljen in je mednje vedno spadal. Verujem v poštenje in priznanje da se vsako stvar lahko tolmači z več strani. To je dovoljeno, ni pa dovoljeno namenoma in preračunano lagati, podtikavati stvari, ki so namenoma izmišljene in cigansko zmerjati. Obtoževati v javnosti in na sodišču poštene ljudi, da so finančno neodgovorni, zatajiti štiri leta "Zarjine" eksistence, podtikati članstvu kluba diktatorstvo, izkoriščanje in kaj vem kaj še, pri tem pa zmerjati z "ignoranti", hijene, svinje" in drugimi "lepimi" izrazi, morejo samo ljudje, ki se ponajajo z "visoko kulturo". Jaz mislim, da tisti, ki so vsega tega zmožni, pljujejo na kulturo.

Klub št. 27 je vedno in povsod ter ob vsaki priliki skušal koristiti delavski stvari. Nikoli ni zasledoval sleparskih ciljev in skritih ambicij. Zato zasluži tisti, ki so zanesli v klubov zbor razkol, toliko več obsojanja. Spozabili so se tako daleč, da so šli na sodnijo ter se pred sodnikom posluževali izgovorov ter "dokazovali", o katerih ve vsakdo, ki je zasledoval razvoj naših organizacij, da so neresnična. Takih dejanj so zmožni le nizki karakterji.

Dne 10. nov. je "E." v uradniškem članku napadla klubovo "Zarjo", v katerem trdi med drugim, da je klub prejel čistega od "Zarje" \$565, oziroma da so ji toliko zapustili "razkolniki", v njegovi blagajni je bilo \$400, in \$300 da smo napravili na pikniku, in nato očitno, da smo skupno zatožarili \$1.200.

V resnici je bilo v klubovi blagajni konec junija, ob času razkola pri Zarji, \$337.32. Prebitek piknika \$195.49 in v obrambni fond se je nabralo na pikniku \$37, skupno \$569.81. Ker smo imeli v blagajni ob času prvega sodnijskega odloka samo \$223.35, nismo mogli zatožariti do takrat več kot to vsoto in \$50 plačati v naprej odvetniku, skupno \$273.35. Pri "Enakopravnosti" so se torej zlagali za celih \$926.25. Ali je taka taktika dostojna? Ne, pač pa je podlost prve vrste. Kjer so zmožni fabricirati take laži, so zmožni vsega.

Kdo pa je kriv, da moramo trošiti težko prisluženi denar za tožarenje? Ali ne gre vsa zasluga uredniku "E."? Ne samo zlohotni, tudi smešni so ob enem. Najprvo te gredo tožiti, potem te pa zmerjajo, da si denar zatožaril. Da, Vatro, vemo, kdo je kriv vseh teh homatij in sovraštva, in bodi zagotovljen, da se taki grehi ne pozabijo kmalu. Nas imas za ignorante, ali ta! nevedneži le nismo, da ne bi vedeli, kaj se godi za kulisami. Mi nimamo v ospredju tajnih želj in ambicij, pač pa poštene namene, za katere se lahko odkrito in častno borimo.

Leonard Poljšak.

Adam Milkovič:

SUŽNJI KRV

ROMAN ČUVSTEV IN NAGONOV ČLOVEKA

Vse pravice do ponatisa in Proletarca pridržuje avtor.

(Nadaljevanje.)

Zamišljen je stopal po ulici, v duhu je šla z njim lepa artistinja, on ji je plaho govoril, saj ni bil vajen dvoriti ženskam, ko je imel vsa dolga leta opraviti le s knjigami. Odpri je ji srce, mlado, neizkušeno srce, ki je začutilo v sebi nepoznano bolečino, ko se je zadržala vanj, kakor, da je bila že dolgo iskala pokoja, pa ga je našla sedaj, prav sedaj v tem mladem neoskrnutem srcu. Tako govore v duši je taval brez cilja po ulicah. Kamorkoli se je ozrl, od povsodi je gledalo vanj s tišimi temnimi, motnimi očmi in od povsodi mu je šepetalo v uho sladko ime Madalena.

Po drevoredu, v katerega je bil zašel so se izprehajali ljudje, mladi in stari. Nikogar ni videl, njegova glava je bila kakor pod težkim bremenom sklonjena k tlom. Preval se je skozi gručo, ki so zajezile pot, kakor da bi osramočen pred Bogom in ljudmi moral mimo njih za greh, ki mu leži na duši.

Tako tavajoč, je hipoma dvignil glavo. Opazil je, da ni več med ljudmi, da hodi po samotni aleji mimo cvetočega grmičevja. Od daleč je začul rjovenje zveri in ropot voz, bil je v bližini cirkusa. Stopil je naprej in zopet premišljeval. Potem je sedel na klop in nemo strmel pred se.

Namah se je zdrznil in prisluhnul. Kaj ni zajelo kamenje za njim? Ozrl se je in kri mu je šinila v obraz. Ona! Madalena! Samo še nekaj korakov in šla bo mimo njega. Šla bo, in ne bo vedela, koliko bolesti leži zaradi nje v človeku, mimo katerega bo stopila njena noga. Tisti hip je stopila izza grmičevja obžarjena od solnca. Za njo je stopal črni John in ji nesel solnčnik. Raztreseno je gledal zdaj v to, zdaj v ono stran. Časih je pogledal v solnce, zamežikal in mu z bedastim obrazom pokazal bele zobe. Ramon je stal pred klopjo in ni vedel kaj naj stori. Ali naj jo ogovori? Ne, to bi bila predrznost! Morda bi jo smel pozdraviti?

V tem je prišla. Prišla je in se ga skoro dotaknila. Pogledala je stoječemu človeku v oči, Ramon se je zdrznil, snel klobuk raz glavo in se s svojimi zlatimi kodri boječe priklonil. Madalena je obstala za hip v njegovih očeh, se polotožno nasmešnila z rahlim poklonom in odšla, ne da bi slutila, koliko bolečine je ostalo za njo. Tudi črni John mu je odzdravil. Tresel je z glavo, napihnil lice in mu pokazal bele zobe.

Ramon je stopil za njima. Časih se mu je za trenotek izgubila med šetalci, pa zopet stopila predenj vsa ožarjena od solnčnih pramenov, da bi skočil k njej, jo ovil in odnesel daleč v samoto, tiho in od sveta skrito, kjer bi živel sam, brez viharjev in brez boja.

V ulici, ki se odcepi ne daleč od mestnega parka v levo stran, je že dokaj časa gledala skozi okno prvega nadstropja sivolasa gospa. Kakor, da je nekoga iskala, tako so nemirno begale njene udrti oči od človeka do človeka. Kazalec je stal na drugi številki čez poldan, ko je zapel v predsobi zvonec.

"Tu je," je dejala gospa Marandini soprogu in res, hip nato je vstopil ves prepaden in potr . . .

Ko sta popoldne sedela z materjo sama, se je ona sklonila k njemu in ga s skrbjo na obrazu vprašala:

"Ramon, žalosten si, povej, kaj ti je leglo hudega na srce!"

"Mati," je prijel sin njeno toplo roko, "ne morem".

"Govori vendar," je proseče zrlo vanj dvojica oči. "Povej mi, pomagam ti! Kaj — študije . . .?"

"Ah, ne mati," jo je prekinil sin, zgrabil je njeno desnico, se sklonil nad njo in umolknil. Zaman je prosila mati, njegova ustna niso izdala v srcu skrite bolečine. Šele v mraku, ko se je mati zagrebla z obema rokama v njegove prsi, šele tedaj je njegovo srce pripilo tajne duri.

"Mati, začutil sem nekaj strašnega, nekaj sladkega, o mati," je bolešno trgal sin sloneč skrit z obrazom na njenih ramenih, "kaj je življenje tako bolešno lepo, ko človek spozna njega tajne?"

"Ramon," mu je skušala mati pogledati v oči, "ne razumem te."

"Tudi jaz se ne razumem, mati. Začutil sem nekaj, o čemur nisem slutil nikoli in nikdar."

"Kaj si začutil?" so se v strahu razširile njene oči. "Izpovej se mi, tvoja mati sem!"

"Začutil sem," se je izdajal sin, "da je srce zatočišče sreče in bolesti."

"Izpovej se do kraja, otrok!" je ukazala mati, "kaj hočeš s tem?"

"Mati," je jeknil Ramon, "ali je res toliko bolečine v ljubezni?"

"V ljubezni?" se je prestrašila mati. "Pa ne, da bi . . .!"

"Mati," se je izpovedal v tem trenotku on, "leglo je vame strašno in lepo in noče iz mene; kaj je to tisto, o mati, čemur se pravi . . ."

"Kako?"

"Čemur se pravi ljubezen?" je boječe vztrepel po telesu sin.

"Ljubezen? He—he," se je nasmešnila mati, "ljubezen, to je, otrok moj, nekaj lepega . . ."

"Ne mati," je bruhnil Ramon, "to je nekaj strašnega, nekaj bolečega."

"Mlad si še," je zresnila mati obraz, "ne razmišljaj o tem."

"Mati!"

"Pa ne, da si . . ."

"Da," je sklonil Ramon glavo.

"V koga?"

"Ali poznate ime Madalena?" se je v nekem ponosu vrvral.

"Madalena, ta cirkuška podgana?"

"Mati!"

"Ti si vanjo zaljubljen?"

Ramon je povesil oči in je umolknil.

"Otrok moj," ga je stresla mati, "kaj si ponorel? Taka ničvrednica! Taka vlačuga! Ramon!"

"Izdal sem vse," je dejal on, "ker sem čutil dolžnost razkriti sebe svoji materi."

Tisti trenotek se je sivolasa mati zaprla sama vase, si prikrla obraz z rokami in sklonjena odhitea v sosednjo sobo.

Ramon se je zleknil na divan in se zagledal v strop. Čul je materine vzdihljaje in soze, ki so kapljale iz njenih oči. Toda glas njegovega srca je bil močnejši; udušil je vzdihljaje in prikrl materine oči, ki so gledale skozi trane stene v svojega sina.

Iz dalje se je oglasila sladka pesem. Koliko lepote je bilo v njej! Kaj ni ze čul ta glas? In tedaj je prišla, tino, kakor san je prišla po aleji, ožarjena od solnca in se mu nasmejala. O Madalena! Takrat se je sklonila k njemu in ga poljubila . . . Ramon si je pomeril oči — nau njim je buela solzna mati.

"Sin," je rekla s tihim glasom, "ali ne slutiš, da peje tvoja pot v prepač? Ona, ki se ti danes smeji, bo s svojim skritim bodarom ranila tvoje srce, ostal boš ranjen, izgubljen . . ."

"Ne mati, ona je angel," je skoro ogorčeno pogledal soizo, ki je visela v materinem očesu nad njim.

"Večeri se," je hotela mati odvrti nesrečneža od temnih misli. "Daj, razveseli me in zaigraj mi ono mojo pesem."

"Sedaj?"

"Da, saj vidiš, da se večeri," je pokazala proti oknu. "Kako naj ostanem prav nocoj, ko si me takoj užalostil, brez svoje pesmi. Zelim si," je dodelala tiho, tistih tihih, otožnih glasov tvojih gosli, ki so tako dragi mojemu srcu." In takrat je sin v bolečini objel svojo mater, jo prižl k sebi in se razjokal.

Ko so se plazile v sobo iz ulice temne sence, je potegnil Ramon z lokom po strunah. Iz gosli je zajakalo tiho in mlo in polegalo v materino srce . . .

Po večerji se je Ramon odpravil k predstavi. Naval občinstva je bil silen. Ljudje so prekipeli v vstopnicami in si služili lepe denarce.

vstopivši je sislnil lakajni v purpurnatem jopiču svojo posetnico s prošnjo, naj jo izroči artistinji Madaleni. Ker se je tiščal posetnice tudi bankovec, se je lakaj globoko priklonil in verno vtaknil vse skupaj v gorajni desni žep.

Tudi ta večer je doživela višek predstava z nastopom artistinji, zlasti Madalene. Pokazala je tudi ta večer še v večji meri, koliko srčnosti je v njej. Hladnokrvno je skakljala po tankih žicah s podbočenimi rokami in avignjeno glavo.

Ljudstvo pod njo je zagrmelo in zacepetalo. Ona se je nasmejala, objela vse z očmi in jim metala poljub za poljubom. Ko je stopila na tla, so jo besno obsipavali s cvetjem in divje kričali.

Mesec se je nagibal k zatonu in krvavo ožarjal zidine mesa. Ramon je namignil tovarišu naj postoj! S tihimi koraki je stopil po stopnicah, neslišno zavrtel ključ v vrati svoje sobe, pograbil gosli in zdrečal na ulico.

Med tem časom je ležala v razkošni hotelski sobi na divanu Madalena, napol razgaljena, pušila cigareto za cigareto in čitala belo posetnico.

"Hm," je puhnila dim, "moje srce umira za vami . . . Obrnila je posetnico na drugo stran 'Ramon Morandini', študent medicine . . . Ramon Morandini," je ponovila. Siromak! Ha-ha . . ."

Njena prsa so se dvignila in padala, kakor val morja. Skozi odprta okna se je zasilalo peketanje. Zaspan izvošček je pokal z bičem nad konjem. Madalena je vrgla posetnico ob tla. Hinavščina! Prevara! Laž! Zopet se je znašel nekdo, ki se hoče naučiti. "Ha, ha," se je prisrečno nasmejala, "kako popačena je resnica!"

Potem se je zakopala v blazine in skušala zaspati. Tedaj pa je tam spodaj v zelenem gaju, tiho kakor v snu zaplakala vijolina. Akordi gitare so tonili in tiho polegali v noč. Madalena je dvignila glavo. Njeno srce se je odprlo in prisluhnilo. Kakor nekaj sladkega, nekaj tolažečega je prišlo vanj, ga scislilo in razdvojilo.

(Dalje prihodnjič.)

VŠCIPCI

"If you don't like it..."

Nekdo je imel v "Am. Slovenec" dopis, v katerem se je kregal nad bossi. Priganjajo, naganjajo in mučijo človeka, kvarijo mu veselje in življenje, da mu ga se pičla več ne ojača. Pa se je dobil dober rojak, najbrž boss po poklicu, ki piše v istem dnevniku petih dni v tednu v izdaji z dne 10. decembra v obrambo bossov in "stroj" bossov med drugim:

"... Amerika nas 'trita' kakor ljudi sebi enake, ne kakor dopisnik piše, 'kakor živino'. Ako ni dela, ga nima ne Amerikane in ne inozemce, kadar je pa dosti dela, ga imajo pa vsi. 'Bossi' pa so 'bossi', naši predpostavljajo, in mi navadni delavci jih moramo ubogati, če hočemo, da imamo delo in vsakdanji kruh. Kateri pa tega noče, pa tudi lahko gre brez ikode ali tam, kjer ni 'bosov'."

Ker je to svobodna dežela, je v nji lahko vsakdo po svoje neumen, za pametne pa marsikje ni svobodna. Tudi avtor omenjenega dopisa je zelo omejen, ima mehko glavo, je brez hrbtnice in govori ne slovensko, ne nemško, ne angleško, ampak hlapčevski jezik. "Amerika nas trita kakor ljudi sebi enake."

"Sebi enake" — kaj pa se to pravi, Mr. Jerič? Ali je Amerika človek, in mi smo "nji enaki"? Sakrabort! — Anton.

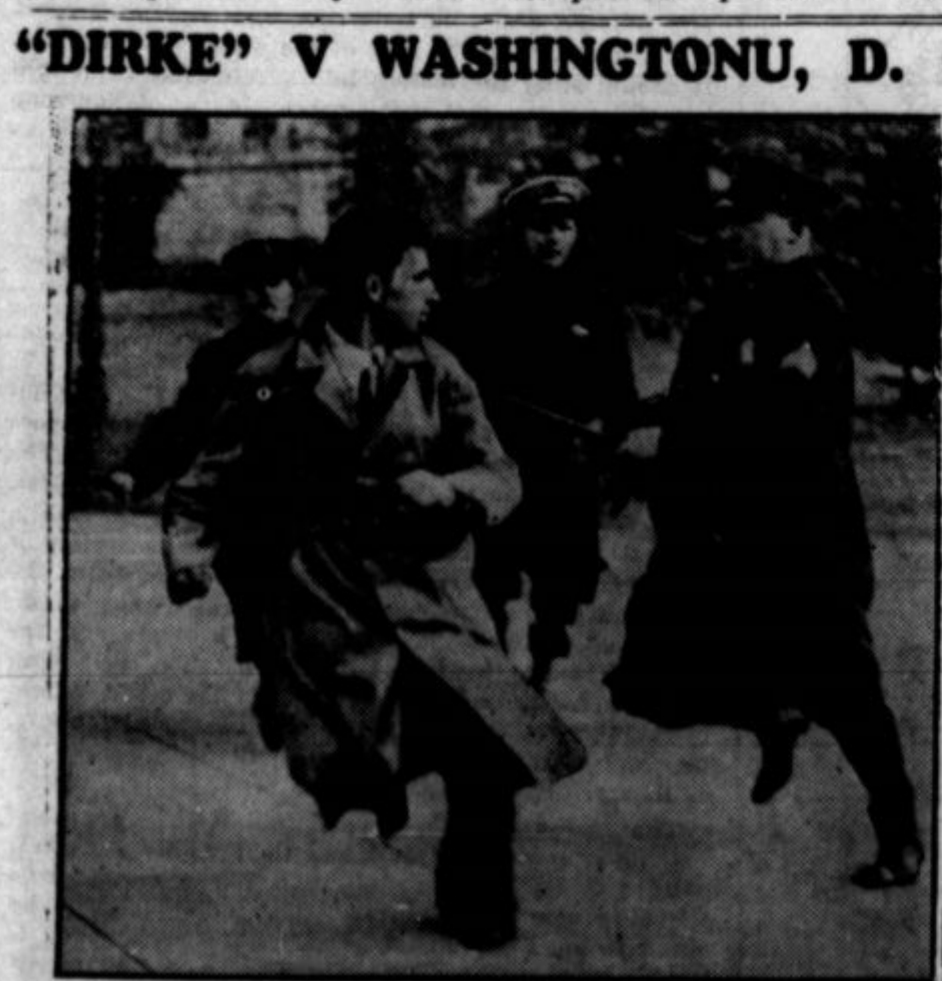
Iz "Ameriške Domovine".

Clevelandška "Ameriška Domovina" je priobčila notico, v kateri pravi, "da se je jugoslovanska slavnost v Chicagu ob priliki obhajanja proslave 12. letnice Jugoslavije jako lepo izvršila. Navzočih je bilo skoraj (SKORO) 6,000 ljudi, Slovencev, Hrvatov in Srbov... Slovenci so se na tej prireditvi najboljše izkazali."

Granted. Bilo jih je do sto, ne NAD sto. To je v ČAST Slovincem, ker so pokazali, da še ne mislijo pošiljati udanostnih klečplaznih izjav kronam in finančnim kraljem vse križem.

Slovenci so aranžirali nekako "narodno" očet bajje pod vodstvom bivšega "komunista" Pavliča, ki pa je bila totalni polom, kar je bil prisiljen priznati tudi zvesti reporter "Am. Slovenca", ki je velik prijatelj konzula in Kobala. Drugič, Ashland Auditorium je dvorana, ki "sprejme vase" toliko in toliko ljudi. V en liter ne more iti dva litre vode. Na tisto slavnost ni moglo priti 6,000 ljudi vzlic dalmatinskemu navalu, ker jih dvorana ne bi mogla toliko sprejeti. Začela pa se je stvar s sveto mašo v cerkvi sv. Stefana, "katere se je udeležil konzul s celim svojim štabom", kakor je bilo črno na belem zapisano v "Am. Slovenec". Član konzulovega štaba je tudi "svobododomlec", "liberal", "narodnjak" in agitator SNPJ. soda-voda modela Andreja Kobal. Če ni ob tej priliki ministriral, se je zelo pregrešil zoper mili svoj narod.

"DIRKE" V WASHINGTONU, D. C.

Ob priliki otvoritve 71. zasedanja kongresa se je pred kongresno zbornico zbralo kakih sto komunistov, večinoma dijaki in agitatorji, ki so se oborožili z napisi ter zahtevali vhod v zbornico, da jo oporoje na miserijo brezposelnih. Njihovi zahtevi je odgovorila policija na način, kot ga pokaže ta slika.

Metropola se guglje.

Kadar se začno lomastiti pevski zbori med sabo z notami, po notah in brez not, je cel dirndaj. Vse križem je že hroščalo in smo spoznali, da je Vatro slab dirigent. Barbič se na to stvar boljše razume. — J. P.

Pitanje I., II., III. etc.

Cemu se ne izpolnjuje pravil Svobode inc., ki je obljubila delničarjem dividende, namesto tega pa jim je naložila nova finančna bremena?

Koliko prispeva za vzdrževanje kobaščne konzulat Jugoslavije finančno in "moralno"?

Cemu drži direktorij Svobode inc na čelu svoje skupine človeka, o katerem je z vseh strani dokazano, da žonglira s prepričanji kakor akrobat s krogli, ki jih meče in lovi na "vadvilskem" odru?

Ali je mesečnik zelnik glasilo kraljevaških klicarjev, ali ni?

Kaj je "jugoslovanski klub", kdo plačuje njegove "hotelske" in druge stroške?

Ali ste že kdaj slekli tistih par "svetih Alojzijev", ki v svoji potuhnenosti pripenjajo lilijo na kamižolo, namesto da bi šli v banjo in se omili?

Ali je Svoboda inc zdaj za "korumpirano bankrotirano monarhijo", ali je proti?

Pitanja se bodo nadaljevala. Radovedo.

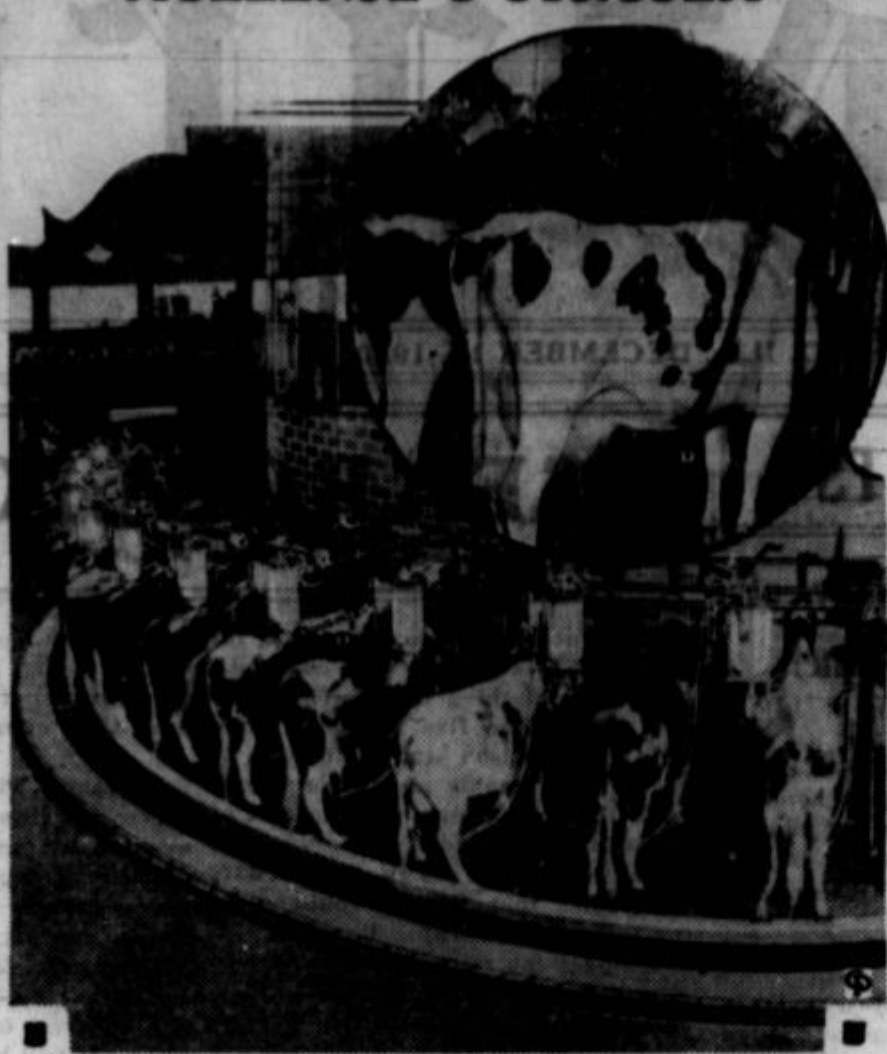
Razlika v sentimentu.

V evropskih deželah je ljudstvo zelo naklonjeno socialističnemu programu. Vlade in vladajoči so se zbal, pa so začeli ustanavljati stranke proti socialistom s socialističnim imenom. V Avstriji se bore proti socialistom in socialistom "križčanski socialisti". V Franciji varajo s stranko, ki se imenuje "radikalno-socialistična", dasi je njen program toliko konservativen kakor Lloyd Georgeve liberalne stranke v Angliji. Na Češkem paradirajo z "narodnimi socialisti", v Nemčiji pa so si fašisti dali ime "nacionalistični socialisti". Medtem ko v Zed. državah socialisti premišlujejo, če ne bi bilo umestno dati soc. stranki kako drugo ime, se v Evropi kapitalisti ukvarjajo z idejo, kako bi ustanovili čimveč strank, ki bi se imenovala "socialistične". Razlika pa je: socialisti uče, organizirajo in se bore, da izvojujejo SOCIALIZEM. Kapitalistični interesi ustanavljajo stranke s socialistično označbo, da begajo narod in ovirajo napredek socialističnega gibanja. Pika.

Čudni patriotje.

Fr. Vidmar, predsednik "Zelnika" inc., najbolj neuspešen bivši združevalni odbornik, je bil na konvenciji SNPJ. v Waukeganu posredovalec med "progresivnim" blokom in Chas. Bartulovićem. Agitiral je zanj ter prenašal poročila. Na kon-

MOLZENJE S STROJEM

Če bi kmetiču pred 20. ali 25. leti zatrjevali, da bo lahko krave molzel s strojem, se bi smejal. In ne bi verjel niti pred 10. leti, dasi so tedaj s stroji za molzenje že prakticali. Na neki veliki kmetiji v Plainsboro, N. J., imajo v rabi nov stroj, ki omije, osuši in pomolze 50 krav hkrati. Zgoraj na sliki je krošč krog, ki meri 60 čevljev v diametru. 1.680 krav pomolzejo trikrat na dan po tej metodi. Mleko izpda krave se steka v steklene posode ne da bi bilo izpostavljeno zraku. Po vsakih 12 1/2 minutah zaobrnitve kroga se pomolzena krava vrne brez nadzorstva v hlev, ki je osminke milje daleč. Slika v krogu na vrhu prikazuje mehanično molzenje krave.

venčiji SNPJ. v Chicagu je bil spet eden izmed voditeljev "progresivnega" - komunističnega bloka; na komunističnem banketu, prirejen isti dan kakor slavnost 25-letnice SNPJ., je bil on "častni" zastopnik "cementnega" bloka. Po tisti konvenciji pa je isti ta Vidmar enak aktiven v propagandi, ki pridobiva "troimeni" narod za lojalnost beogradskemu režimu, in sodeluje na priredbah, s katerih se pošilja udanostne brzojavke vladi države, katero so zmerjali pred par leti s "korumpirano, bankrotirano monarhijo", in pa Hooverjevi administraciji, kateri se manda zahvaljujejo za prosperiteto. Dokler bomo imeli toliko ljudi, katerih prepričanje je kakor oskubeno kurje perje, ni pričakovati svobode, civilizacije ter drugih lepih reči, ki si jih zamišlja socializem. — RK.

Stautova pomota.

Staut Rado je "fajter", o tem smo se v Milwaukee prepričali. Ni pa vitez, in zato ne pride njegova slika nikoli v barvah na platnico kake povestice, kakršne smo brali nekoč. Jaz mu dam vzlic temu vse priznanje, toda ne v seštevanju, kajti naročnike svojega lista ni prav izračunal. — Milwaukeečan.

"Jednotin" agitator.

Slovanska gostoljubnost je zelo opevana. Je lepa čednost, ki povzroča gostiteljem stroške. Grdo pa je, če kdo to gostoljubnost izrablja ter računa za hrano in prenočišče, katerega mu ni bilo treba plačati. Tisti, ki so se dali vjeti in poslali okrog znanega izrabljača, vidi vsaj zdaj, ko lahko potipljejo, kakor neverni Tomaž, da so se pustili vjeti navihancu. Ni bil osamljen v poskusu, zato se je igra toliko lažje posrečila. Pa se le ni posrečila!

Je razlika, kdo te hvali...

Ako si sodnik in te Capone hvali, si pač v prilog gangsterjem in slab služabnik ljudskih interesov. Policijski načelnik, ki je priljubljen med gangsterji, je prokleto slab varuh ljudskih interesov in javne varnosti. Glavni odbornik SNPJ., ki je ob vsaki priliki deležen Andrejeve hvale, prav gotovo ne dela v korist članstva svoje jednote. — Pok.

"Stari grehi" dne 25. januarja.

Dramski odsek kluba št. 1 JSZ. vprizori v nedeljo 25. januarja v dvorani ČSPS. igr "Stari grehi". Ker pa se pri zelniku inc. boje, da ne bi javnost izvedela njihovih starih grehov, so pooblastili Mr. Pavliča, da "zarenta" dvorano SNPJ. na isti datum za priredbo njihovih inc. Imeli so sicer dvorano že "zarentano", toda ne isti dan kakor dramski odsek kluba. Staknili so glave skupaj in so sklenili: Ne na

Uganka. Kako se piše tisti urednik "liberalnega" mesečnika, ki je šel v dvorano fare sv. Stefana prosit katoliške igralce in igrinke ter pevke, da nastopijo na prireditvi "slovitih opernih pevcev" pod pokroviteljstvom "liberalnega" mesečnika "zelnik" inc.? Pa so rekli, da imajo med sabo vsake sorte zvezde za vse slučaje... Radovedo.

Vse po starem na Butlerju. Čestitam na obnovitvi "Vščipcev"! Nič novega na Butlerju, dolg čas, pusto in prazno, smo kakor v Sahari, samo suše se ne poznamo.

Pittsburska cekarica.

"Koncert čikaške univerze." Listi v metropoli in "G. N." so nevedoma pomotoma poročali o nastopu ene slovenske pevke ter pevca na "koncertu čikaške univerze". Je velika pomota. Univerza šteje precej nad 10,000 dijakov. Na koncertu jih je bilo dobrih sto in kakih dve sto drugih. Če nekaj slovenskih dijakov ustanovi slovenski klub, to še ni "Chicago University". Drugače pa tisti študentje umetnike samo izrabljajo, da jim ni treba plačati vstopnine, in pa da delajo sebi reklamo. — Reporter.

"Naš John je zmagal..." Ljubljansko "Jutro" je priobčilo vest o izvolitvi John Ermence v wisconsinsko legislaturo. Pravi, da je naš človek, namreč Slovenec, in vrhutega še prvi Slovenec, ki je bil kdaj v tej deželi izvoljen za poslanca. Ni točno. Enega so imeli že pred mnogimi leti v Wyomingu. "Jutro" nikjer ne omenja, da je John Ermenc socialist. Zdaj je tam diktatura, ki ne priznava socialistov.

MRS. MARY THOMAS

EDINA SLOVENSKA

CVETLIČARNA

Se priporoča rojakom

120 Market St.

Johnstown, Pa.

Tel. 5143-B

na domu 6097 B.

"New Leader"

angleški socialistični tednik.

Izhaja v New Yorku. Naročnina \$2 na leto, \$1 na pol leta. Najboljše urejevanje angleški socialistični list v Ameriki. Mnogo slovenskih delavcev ga čita.

Naročite si ga tudi vi. Naročnino zanj sprejema "Proletarec"

Prva Jugoslovanska

restauracija

DOMAČA KUHINJA

Otto and Jerry

Miškovsky,

lastnika.

4047 W. 26th Street

Se priporoča Slovincem v poset

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Telefon Canal 4340.

SLOVENSKO-HRVATSKA

TRGOVINA CVETLIC.

Sveže cvetlice za ples, svadbo, pogrebe itd.

Martin Baretincic & Son

POGREBNI ZAVOD

324 Broad Street

Tel. 1475. JOHNSTOWN, PA.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON

Office hours at 3724 W. 26th Street,

Tel. Crawford 2212.

1:30 — 3:30 — 6:30 — 8:30 Daily

at Hlavaty's Drug Store

1858 WEST 22ND ST.

4:30—6:00 p. m. daily.

Except Wed. and Sunday only by appointments.

Residence Tel.: Crawford 8440.

KNJIGE

Knjigarna Proletarca ima v zalogi dela slovenskih pisateljev in drugih avtorjev v slovenskih prevodih. Cenik knjig izide v tem listu od časa do časa. Ako ga nimate pri rokah, nam sporočite.

Knjige Cankarjeve družbe se dobe v naši knjigarni štiri knjige \$1.10 s poštnino vred.

Ako še nimate Ameriškega družinskega koledarja letnik 1931, ne odlašajte z naročilom. — Stane vezan v platno \$1, za stari kraj \$1.12.

knjigah je vse znanje sveta

Naslov za naročila:

PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

SILVESTROVA ZABAVA

kluba št. 1 J. S. Z. CHICAGO, Ill.

sredo 31. decembra

Lawndale Masonic Temple

vogal S. Millard Ave. in 23. cesta.

VSTOPNICE V PREDPROD AJI 50c, PRI BLAGAJNI 75c.

IGRA JOHN KOČEVARJEV ORKESTER.

Punctured "Ownership"

Various financial writers, during the past few years, had a pipe dream to the effect that the wealth of the country is becoming diffused. They have said that most of the people are becoming capitalists through the ownership of stock in the industries.

Some foolish "common people" speculated in stock, but did not own any; they put up some money to pay margins, and lost it.

Aside from that, there is but little ownership of stock outside of the rich and the well-to-do.

According to figures compiled for 1928 by the actuary of the United States treasury department, the great bulk of the shares in corporations in that year were owned by 516,000 individuals. The amount paid out in dividends was \$4,300,000,000. Of this sum, persons having incomes under \$5,000 collected less than 5 per cent. Yet the persons having incomes under \$5,000 constitute the great mass of the people.

So another canard goes into the waste basket.

There are some industries, however, in which every individual owns an equal interest. They are the collective industries, such as the postoffice, the public schools, the public library, the public water works, the public parks, the fire department, the streets, alleys, sidewalks, roads, etc.

And there is just one way in which the masses will become equal owners of the other industries, namely, by making them collective, too. That is genuine diffusion of ownership.—Milwaukee Leader.

Unemployment Insurance a Social Charge

When we talk of "unemployment insurance" what we want to establish is the responsibility of society to take care of those workers whom it cannot employ. An insurance fund for this purpose is good. But unemployment insurance differs from some other types of insurance. It is far harder to lay down an exact actuarial basis for it. The responsibility of the individual worker for unemployment, unless he is a chronic loafer, is virtually nil. It is less than his responsibility for preserving and insuring his own health.

In other words, under a system where the workers collectively get back in individual and social income, less than what they produce, which means that wages are too low, the wage workers have nothing like the same moral responsibility to insure against unemployment as rests upon industry and upon the state.

It is for this reason that unemployment insurance should be provided by premiums on industry and by a contribution from the state, which latter contribution should be paid out of the proceeds of an income tax laid on great incomes derived from profit and rent. I do not think there should be a contribution from the workers out of their already low wages. The case for such a contribution rests solely on the practical ground that it may be easier to pass a bill based on contributions from labor or on the psychological ground that some small direct contribution from the workers may increase their feeling of responsibility for the fund. As a matter of fact, the workers both as producers and consumers are likely to pay some part of industry's contribution for which the employers will sign the checks. For the employers where-ever they can will pass on their contribution in increased prices, or try to take it out of workers in a lower wage scale.

Some authorities on unemployment insurance want to see the employers and the workers jointly set up the insurance fund, leaving to the state and federal governments the duty of providing those extra funds which will be necessary in any great emergency of unemployment. I do not think this principle sound, not only for the reasons I have already given but also because I do not like to see a sharp distinction between unemployment insurance relief provided by a fund and charity relief provided by the state. I repeat that it is the duty of society until such time as it can eliminate unemployment to provide for those unemployed who are not deliberate loafers. And this not as a matter of charity but of justice.

Norman Thomas.

A PERFECT GENTLEMAN.

"And what are you going to be when you grow up, my little man?"

"Well, after I have been a minister to please mother and a lawyer to please father, I'm going to be a policeman."—Exchange.

REPORTS AND COMMENTS

Our Doings Here and There

By JOHN RAK

In Bridgeport, O., on Saturday the 27th of this month branch No. 11 JSF will hold its 5th anniversary in Boydville. The program will consist of a one act comedy in Slovene, a few selections by the singing chorus Naprej and several speakers. Following the program there will be dancing to the music furnished by a good orchestra. Plenty of refreshments and entertainment for everybody. Admission: gents 35c and ladies 25c.

Sunday December 28, following this anniversary of branch No. 11, a conference of the branches of JSF and lodges, members of its Educational Bureau of Eastern Ohio and W. Virginia, will be held in the same hall. All clubs and lodges are requested to send delegates. The conference will begin at 10 A. M.

"The Widow Roslinka", a three act comedy in Slovene, will be given under the auspices of branch No. 235 JSF of Sheboygan, Wis., Sunday, December 21, in Fludernik's Hall. This play has been produced in many Slovene communities and has made a big hit. For a good laugh and an enjoyable afternoon, don't fail to see this performance.

At the next meeting of club No. 1 JSF Chicago, Friday December 26, the subject of Socialist tactics will be continued. Several comrades spoke on this question at our last meeting and due to its interest and importance it was decided to be again brought up for discussion. There will also be the election of officers for the coming year. All comrades are urged to be present.

A debate in English will be held by the sub-branch No. 5 of Johnstown Tuesday January 6, in the Slovene Home at Franklin. Our young comrades promise an interesting subject which has not yet been announced. Admission free. Everybody is invited.

For Silvester Eve. Club No. 1, JSF of Chicago will give a dance at the Lawndale Masonic Temple on Millard and 23rd St. Those remembering the jolly time we had there last year will undoubtedly not want to be absent. Johnny Kochevar and his Merry Makers will furnish their services for both young and old. Admission 75c at the door and 50c if bought in advance. Tickets are available from all members and at the office of Proletarec.

Austrian Socialism

Congratulations to the Austrian Socialists who passed through the critical elections Sunday November 9, with increased prestige and power. It was the gravest emergency they have faced in the ten years since they have controlled the great city of Vienna. The week before the election many of their arms were seized, arms which they kept since the end of the war to protect themselves against raids by the Fascist reaction.

Fortunately the Fascist and Clerical gangs were not united in the election. Austrian Fascism (the Heimwehr) is a compound of clericalism, anti-Semitism and monarchism led by Prince Starhemberg, a young aristocrat possessing thirteen castles, a friend of Hitler, leader of German Fascism, and who looks to Mussolini as a model of reactionary dictatorship. Clericalism is led by Mgr. Seipel, a priest, who has hoped for a bloc of Catholic States. Both Clericalism and Fascism see the ideal state in Mussolini's Italy.

It is to the credit of the Austrian Socialists that they kept their heads under severe provocation. They have gained one seat in Parliament and with 72 seats they are the strongest party. The Clerical have 66 seats, Schober's bloc of Peasant and Pan-German parties 19, while the Fascist have only eight. Schober will probably return to power with the support of the Clericals although the latter ousted him some months before.

Prince Starhemberg cannot count much on aid from Mussolini. All reports indicate that Italian Fascism rests upon a volcano that may blow up at any time. Recent investigations based upon a careful study of Italian sources show that Italian finances and industry are in a bad way and Mussolini's police are kept busy trying to suppress discontent. Austrian Socialists were perhaps aware of this as well as Starhemberg. Although all danger has not passed, we congratulate the Austrian comrades who have the best organized and best informed Socialist movement in Europe.

Fifth Anniversary of Bridgeport Branch

Our Socialist club No. 11 JSF of Bridgeport will celebrate its fifth anniversary December 27, in the Slovene Hall at Boydville. In honor of this celebration, a one act Slovene comedy, "Mutasti muzikant", will be given. Singing society Naprej will also sing a few selections and short talks by several speakers will conclude the program. A dance will follow with music furnished by a good orchestra. A good time is assured. Everybody welcome.

Another interesting event will take place in the same hall on Sunday December 28; it is the conference of the branches of JSF and lodges, members of its Educational Bureau of Eastern Ohio and W. Virginia. The conference will begin at 10 A. M. Margaret Saoy, Bridgeport, O.

Indian Incident

The important state of Mysore has just given its official approval to the dissemination of birthcontrol information. Four of the leading hospitals of the state will employ physicians to give such information to married women who "have bona fide reasons for acquiring it."

Moreover, in view of the poverty of the average Indian family, contraceptive apparatus will be on sale in each of these hospitals at cost.

This new policy has been instigated by Dr. Subha Rao, senior surgeon of Mysore and principal of the medical college of Bangalore.

It remains to be seen, of course, whether and to what extent the inhabitants of Mysore will take advantage of the opportunity afforded them. The conservatism of the Indian woman is notorious; but the government would hardly establish these clinics if it had no reason to believe they would be used.

If the movement should spread, its importance would be incalculable. India is cursed with over-population as is China; nowhere in the world is artificial restriction of the birth rate more urgently needed.

Incidentally, a commission of American experts is now in China trying to find out just what difficulties, religious, economic or social, stand in the way of the introduction of birth control there.

Compared to such developments as these, the recognition by the archbishop of Canterbury that voluntary parenthood is now universal in the western world fades into triviality.

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

In a note that was intended for publication last week this columnist had said something to the effect that the lives of the five Russians found guilty of treason and sentenced to death are valuable and while Russia must show an example to the rest of its people, we dreaded to see valuable brains destroyed. Few would dare to predict that Russia would spare these lives and because Russia grant leniency my remarks are expressed herewith. The argument can be used that, they have confessed and repented and can be used as evidence if further charges are pressed, against the instigators of the attempt to overthrow the present government. There is no justification in what they have done against the government but they would never have attempted anything of the sort hadn't the real power behind their movement had support from the capitalists at least in one foreign country. I am never for capital punishment because if I were I couldn't be opposed war.

Chicago's Pioneer Lodge held a successful Home Party last Saturday evening at the lower hall of the Masonic Temple. A good well disposed crowd, was on hand. Johnny Kochevar's orchestra played. — This Sunday Dec. 21, a Juvenile Xmas Party will be held at the SNPJ Hall. All children under 16 will receive gifts. It will be Johnny's boy's again for dance music in the evening.

We always have a good time at the Lawndale Masonic Temple (lower hall). Many will recall of having a splendid enjoyable night at the New Year Eve dance of club No. 1 JSF last year. That's why we invite you to spend the last night of 1930 with your friends at the same place again. Johnny's orchestra will play that night also. Johnny it getting to be steady with us. Our folks like his music. Secure your tickets in advance at 50 cents.

It is disheartening to see the plague of charitable groups that have come to the horizon. And all because of unemployment. No doubt many of the plans are genuine and many people behind the moves are honest, but as you seek help for others you run into gross irregularities and a complete misconception of the purpose. — Manufacturers are simply deducting amounts from the pay envelopes. Every worker is, so to speak, forced to contribute. — When will our workers realize that every attempt of this type only prolongs the misery that much more. We are morally bound to help. We do it. But workers want work — not charity. — We have been advocating a doctrine which would readjust the present system so as to enable workers to earn their living, and to live decently and not be dependent upon charitable institutions. Yet the workers would rather go workless and hungry and take the present situation as merely a matter of course, with no other possibility, than organize politically and secure their just due.

I wonder how much is lacking in the homes of Ford, Insull, Raskob, Du Pont and other rich men because of the present depression? With their enormous millions do you think they ever miss an elaborate meal, or an expensive suit of clothes, or are they without luxurious belongings and expensive limousines? Positively not. And so they beg of the poor to give to the poor. We should have a tax

There was a wedding in Cicero. There are weddings regularly in Cicero. But there was one last Sunday that was different. The youngest sister of the greatest gangster was married in the style befitting only queens. Fancy gowns, attendants, the choice of everything. Oh yes, she married the son of another gangster, and in a catholic church. Such is the way of our modern day.

Excuse It, Please!

"Do you love me, Sadie?"
"You know I do, Herman."
"Herman? Darling, my name's Max."
"Why so it is! Forgive me, I keep thinking this is Saturday."

Gerards list of 59 men who rule America is rather amusing. Did he never hear of Al Capone?

THE TREE THAT WON'T COME DOWN

Nearly Swelled as Much as it Can Stand

Said an old Socialist comrade: "Do you know how things begin to look to me?"

"How?"
"It looks as if these hard times are the beginning of the end — the complete bankruptcy of capitalism."

"How do you make that out?"
"Well, it has expanded and swollen until it is ready to burst. Capital has gobbled up everything at home. It has spread out until the whole world owes and can't pay. It has built up factories in foreign lands and cut off its own export market. The last and greatest swelling was when it overtook our workers on the installment plan. Now they are out of work and can't pay. So capital must take back the homes, and the automobiles, and radios, and the phonographs, and the used furniture, and the fur coats, and all the other stuff sold on time."

"That's no dream," we admitted.
"Well, what's capital going to do with all the things?" he asked.

"We don't know."
"Neither do the capitalists", he said. That's why they are near the end of their rope.

"Things are piling up on them. The workers cannot buy because they have no money. They can't earn money because the capitalists will not let them work. They see no use in making more goods when there are already too many. So capital is at the end of its rope."

"This is the money-exchange system. That's what capitalism means. We can get food only when we have money. We can get clothes only when we have money. And the workers get money only when they work," he continued.

"You see no hard times at the public library. You can get all the books you want all the time, money or no money. You see no hard times at the public parks. You can use them as much as you want to, money or no money. You see no hard times at the public museum. You can go there as much as you like, money or no money. You don't read what it says on the dollar bill in the library. You don't look at your money in the public museum, though that's where we ought to put our money system together with the rag-babies of past days."

"But when you want groceries you must have money. If you want clothes you must have money. Why? Only to give somebody a chance to skin you. That's what capitalism — our money system — means."

"Capitalism is nearing its end because it has nearly swelled up as much as it can swell. It has expanded as much as it can stand. It has taken the tools from the people. It has taken the product from the people. It has taken the money from the people. Now it has taken the jobs from the people and not even left them a chance to get money to buy food."

"When a system has grown to the point that it can no longer feed the workers who make the goods then the system is bankrupt."

We think the old-time Socialist sees farther than many captains of industry can see. We admitted that he is about right.—Milwaukee Leader.

MOONEY AND BILLINGS

Again the California Supreme Court has refused to recommend a pardon to Warren K. Billings. This decision also affects the case of Thom Mooney and for the time being the doors are closed against the release of these victims of class rule. Those who know the story of perjured testimony in the trial, and of the long struggle in San Francisco out of which these two cases issued know that the "two men might" as well have been tried by the employer's association.

The continuance of this shocking injustice over thirteen years is evidence of the weakness of the American labor movement. The labor movement across the Atlantic has no such cases outside of the nations ruled by dictatorships. This implies that American "justice", so far as it affects the workers, is often on a level with the judicial process of the most reactionary governments of Europe. Behind the fiction of "equality before the law" hides a smug and arrogant class of exploiters who too often make the courts merely departments of their industrial plants and banks.

The fights must go on for the liberation of Mooney and Billings. Every such decision by a California court is a brutal kick in the face of the whole working class. It should sting the masses into a resentment throughout the country that will emerge in a nation-wide movement to indict the class "justice" of California as a strumpet of ruling cliques.—The New Leader.

HUMANITY AND THE INDIVIDUAL

Humanity does not exist outside of the individual man, nor without him; the individual man does not exist outside of humanity and without it. The individual and society are the object one of the other. Their apparently contradictory rights are, in reality, mutual duties. The moral dignity of a society is measured by what it does to educate and form the personality of its members; the moral dignity of an individual by what he does for his brothers and for the social body to which he belongs. The well-being of one necessarily depends on that of the other. Where individuality is weak, without initiative or energy, the social body, whatever its extent in space, is neither strong nor really great.

That society which, to maintain itself, oppresses individual souls and sacrifices their rights and their culture to its own tranquillity is like a mother who should devour her children. The individual who by his selfishness exploits or destroys the social bond is the perverse or heedless child who to warm himself sets fire to the house of his fathers. Social authority and individual autonomy are not more hostile, and can no more legitimately be opposed to one another, than the final destiny of man from that of humanity.

—Auguste Sabatier.